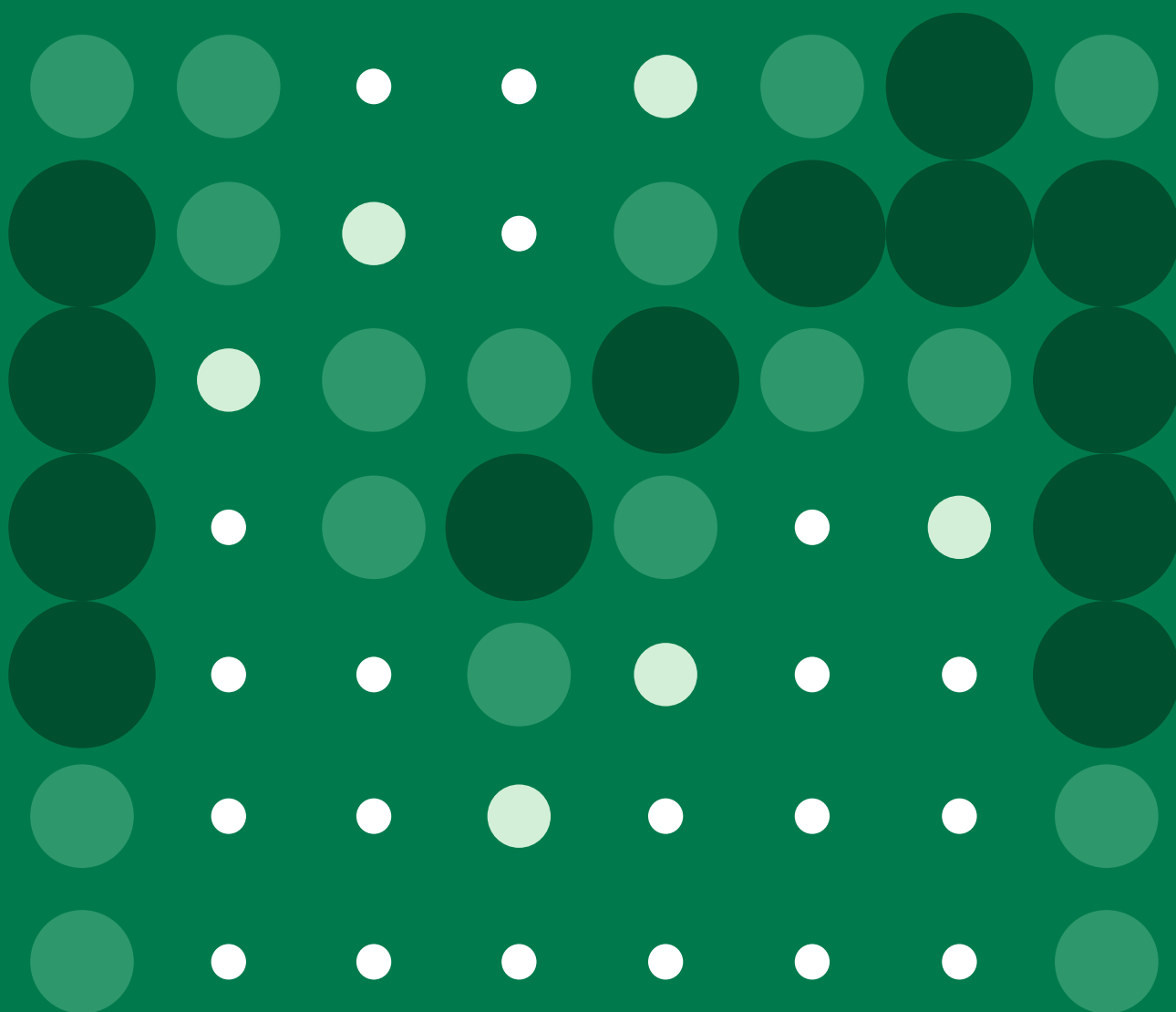
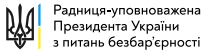

Результати громадського моніторингу

Виконання Плану заходів Кабінету Міністрів України
з реалізації Національної стратегії зі створення
безбар'єрного простору в Україні за 2025 рік

Це дослідження підготовано Центром експертних рішень та адвокації (ЦЕРА) в межах проєкту «Громадська платформа на підтримку безбар'єрного суспільства в Україні» за підтримки Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ICAP Єднання в межах проєкту «Сильне громадянське суспільство України — рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції.

Зміст

Вступ	5
--------------	----------

1. Загальна інформація про моніторинг	6
1.1. Контекст та актуальність моніторингу	6
1.2. Мета дослідження	6
1.3. Методологія дослідження	7

2. Резюме дослідження	8
------------------------------	----------

3. Оновлення засадничих документів політики безбар'єрності у 2025 році	10
---	-----------

4. Загальні результати виконання плану заходів у 2025 році	11
4.1. Статистика виконання Плану заходів	11
4.2. Результати щорічного моніторингу безбар'єрності від Мінрозвитку	11
4.3. Видатки територіальних громад на безбар'єрність	12
4.4. Залучення бізнесу та міжнародної допомоги	13
4.5. Комунікація теми безбар'єрності органами виконавчої влади в інтернет-просторі	14

5. Результати реалізації плану заходів за напрямками безбар'єрності	15
5.1. Фізична безбар'єрність	15
5.2. Інформаційна безбар'єрність	18
5.3. Інформаційна безбар'єрність	20
5.4. Освітня безбар'єрність	21
5.5. Економічна безбар'єрність	23
5.6. Суспільно-громадянська безбар'єрність	26

6. Регіональний зріз	29
6.1. Регіони-лідери	29
6.2. Найкращі практики регіонів	30
6.2.1. Комплексні безбар'єрні маршрути за проектом «Рух без бар'єрів»	30

6.2.2. Інклюзивні сервіси	31
6.2.3. Інклюзивна культура та туризм	31
6.2.4. Реабілітаційні модулі	32
6.3. Специфіка прифронтових територій	32

7. Голоси людей	33
7.1. Ветерани війни з інвалідністю	33
7.2. Люди з порушеннями опорно-рухового апарату	35
7.3. Люди з порушеннями зору	36
7.4. Люди з порушеннями слуху	36
7.5. Батьки з маленькими дітьми	37
7.6. Учасники діалогових зустрічей	37
7.6.1. Громадське обговорення «Фізична безбар'єрність в громадах України: виклики і рішення»	37
7.6.2. Громадське обговорення «Інклюзивна освіта та навчання протягом життя: виклики і рішення»	39
7.6.3. Громадське обговорення «Безбар'єрне працевлаштування та зайнятість: виклики і рішення»	40
7.6.4. Громадське обговорення «Безбар'єрні публічні послуги: виклики і рішення»	42

Вступ

Формування безбар'єрного простору є одним із важливих напрямів державної політики України, спрямованим на забезпечення рівних можливостей, участі в житті суспільства та самореалізації кожної людини незалежно від її віку, стану здоров'я, соціального статусу чи життєвих обставин. Ключовим інструментом формування політики безбар'єрності є Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (далі — Стратегія), ініційована першою леді України Оленою Зеленською та схвалена Кабінетом Міністрів України у 2021 році.

Стратегія визначає безбар'єрність як комплексну політику, що охоплює шість взаємопов'язаних вимірів: фізичний, інформаційний, цифровий, суспільно-громадянський, освітній та економічний. В її основі — принципи залучення (інклюзії), недискримінації, доступності та універсального дизайну, покликані забезпечити рівні можливості для всіх суспільних груп, включаючи осіб з інвалідністю, людей старшого віку, молодь, жінок, родин із маленькими дітьми, дітьми з інвалідністю та інших.

Станом на 2025 рік в Україні сформовано багаторівневу інституційну архітектуру реалізації державної політики безбар'єрності. Стратегія є визначальним рамковим документом, який формує загальне бачення, принципи та стратегічні цілі політики. Імплементация Стратегії забезпечується через дворічні Плани заходів з її реалізації, що затверджуються Кабінетом Міністрів України та конкретизують завдання, показники, відповідальних виконавців і строки виконання.

На рівні центральної влади реалізацію Плану заходів забезпечують профільні міністерства та інші центральні органи виконавчої влади (далі — ЦОВВ) згідно з визначеними сферами відання. На регіональному рівні за реалізацію Стратегії відповідають обласні державні (військові) адміністрації, які координують виконання заходів у межах області, інтегрують державні пріоритети в регіональні програми розвитку та забезпечують міжвідомчу взаємодію.

Безпосереднє впровадження змін відбувається на рівні територіальних громад, які адаптують принципи Стратегії до місцевого контексту через ухвалення власних планів і програм з безбар'єрності, інтеграцію відповідних заходів у стратегії розвитку громад, бюджети та цільові програми.

Консультативно-дорадчими органами, які сприяють реалізації політики безбар'єрності є Ради безбар'єрності, що включає національну Раду безбар'єрності при Кабінеті Міністрів України, регіональні Ради при обласних державних адміністраціях, а також місцеві Ради безбар'єрності, що наразі створені у більш як 900 територіальних громадах. Понад 600 громад¹ уже затвердили власні місцеві плани та програми з безбар'єрності, які інтегрують принципи Стратегії на місцевому рівні.

¹ Звіт за 2025 рік щодо результатів реалізації Національної стратегії. <https://mindev.gov.ua/news/zvit-za-2025-rik-shchodo-rezultativ-realizatsii-natsionalnoi-strategii-iz-stvorennia-bezbariernogo-prostoru-v-ukraini-na-period-do-2030-roku>

1. Загальна інформація про моніторинг

1.1. Контекст та актуальність моніторингу

План заходів на 2025-2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 (далі — План заходів), затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України №374-р від 25 березня 2025 року, сформований з урахуванням результатів попередніх етапів реалізації, аналітичних досліджень, рекомендацій експертного середовища та вимог у контексті європейської інтеграції України. Він бере за основу 20 стратегічних цілей Національної стратегії, які деталізуються у 110 завданнях і 857 конкретних заходах. Координацію виконання Плану заходів здійснює Міністерство розвитку громад та територій України.

Масштабність Плану заходів, кількість залучених органів влади та міжсекторальний характер багатьох визначених завдань, суспільна значущість безбар'єрності в умовах повномасштабної війни зумовлюють потребу в моніторингу та контролі його реалізації з боку громадянського суспільства, що має бути спрямований на оцінку фактичного стану виконання та відповідності задекларованих заходів реальним потребам суспільства.

Актуальність такого моніторингу підтверджується і поточними соціально-демографічними викликами. За різними оцінками, понад 30% населення України належать до маломобільних груп, зокрема близько 3,2 млн осіб — це люди з інвалідністю². Повномасштабна війна суттєво збільшила кількість людей, які потребують доступного та інклюзивного середовища для повноцінного життя: ветеранів із пораненнями, осіб з набутою інвалідністю, людей старшого віку, внутрішньо переміщених осіб, тих, хто втратив житло або доступ до базових послуг.

Незалежний громадський моніторинг виконання Плану заходів 2025–2026 рр. дозволить оцінити реальний прогрес та виявити системні виклики для підвищення ефективності державної політики безбар'єрності. Він також покликаний посилити прозорість, підзвітність і участь громадянського суспільства у процесах реалізації стратегічних реформ.

1.2. Мета дослідження

Метою цього моніторингу є отримання об'єктивної, неупередженої та доказової оцінки стану реалізації Плану заходів у 2025 році шляхом аналізу офіційної звітності, медіа-повідомлень, регіональних практик та свідчень представників цільових груп політики безбар'єрності.

Для досягнення зазначеної мети моніторинг передбачає виконання таких ключових завдань:

- узагальнення офіційної статистики виконання заходів Плану за даними RBM-системи Кабінету Міністрів України, звітів центральних органів виконавчої влади та обласних військових (державних) адміністрацій із розподілом за статусами виконання;
- систематизація ключових досягнень та викликів за шістьма напрямками безбар'єрності: фізичним, інформаційним, цифровим, освітнім, економічним та суспільно-громадянським;
- аналіз регіональної специфіки реалізації Плану заходів, включно з виявленням кращих практик та особливостей прифронтових територій;

2 Уряд виділив понад 1,1 млрд гривень на створення безбар'єрних маршрутів.
<https://mindev.gov.ua/news/uriad-vydilyv-ponad-11mlrd-hryven-na-stvorennia-bezbarierykh-marshrutiv>

- огляд видатків територіальних громад на забезпечення безбар'єрності на прикладі вибірки областей;
- відображення досвіду та оцінок бенефіціарів політики безбар'єрності на основі публікацій у медіа, матеріалів громадських організацій, публічних діалогових зустрічей тощо;
- формулювання попередніх спостережень щодо системних викликів, які потребують уваги при подальшій реалізації Національної стратегії безбар'єрності.

1.3. Методологія дослідження

Моніторинг виконання Плану заходів на 2025 рік проведено громадською організацією «Центр експертних рішень та адвокації» у співпраці з партнерськими громадськими організаціями в межах діяльності Громадської платформи на підтримку безбар'єрного суспільства в Україні. Дослідження має описово-аналітичний характер і базується на систематизації відкритих джерел інформації.

Основним методом збору даних стало кабінетне дослідження (desk research), яке включало аналіз Плану заходів на 2025 рік, офіційних звітів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, а також звітів обласних військових адміністрацій. Додатково було проаналізовано розроблені та вже ухвалені нормативно-правові акти у сфері безбар'єрності, дані дашбордів Кабінету Міністрів України та релевантні публікації в медіа.

З метою аналізу регіональної специфіки здійснено огляд бюджетів територіальних громад у частині видатків на забезпечення безбар'єрності у восьми областях України (Вінницькій, Одеській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Харківській, Хмельницькій та Чернівецькій). Вибір областей зумовлений наявністю відповідної інформації у відкритому доступі. Також проаналізовано звіти обласних військових адміністрацій та матеріали щодо реалізації проєкту створення безбар'єрних маршрутів у громадах.

Для відображення досвіду цільових груп використано публікації у засобах масової інформації, матеріали громадських організацій та записи чотирьох діалогових зустрічей з громадськістю, що були організовані протягом лютого 2026 р. У дослідженні враховано голоси таких груп: особи з інвалідністю (зокрема зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями), ветерани і ветеранки війни, люди старшого віку, батьки із маленькими дітьми, особи зі зниженою мобільністю, батьки дітей з інвалідністю, молодь та ін.

Моніторинг базується переважно на вторинних джерелах інформації та аналізі офіційної звітності, але також включає відгуки та коментарі цільових груп, на які безпосередньо впливає реалізація політики безбар'єрності. Разом з тим, дослідження не передбачало верифікації офіційних даних через польові перевірки, проведення репрезентативних опитувань бенефіціарів, виїзд в регіони тощо. Суттєвим обмеженням під час проведення моніторингу стала відсутність у більшості центральних органів виконавчої влади та обласних військових адміністрацій розгорнутої публічної інформації про фінансове забезпечення заходів, зокрема щодо фактичних обсягів видатків і джерел фінансування. Крім того, не всі області та органи центральної влади оприлюднили звіти про виконання Плану заходів у відкритому доступі.

Відповідно, висновки щодо реального впливу заходів на становище цільових груп та їхнього сприйняття бенефіціарами мають індикативний характер і можуть слугувати основою для подальших поглиблених досліджень із використанням прямих методів збору даних.

2. Резюме дослідження

Проведений моніторинг виконання Плану заходів на 2025 рік засвідчив активну роботу держави та місцевого самоврядування для розбудови безбар'єрності на багатьох напрямках. Водночас виявлено нерівномірність прогресу за різними сферами політики безбар'єрності, щодо виконання конкретних завдань і заходів та за регіонами.

Позитивна динаміка

За результатами проведеного моніторингу виконання Плану заходів Кабінету Міністрів України на 2025 рік, можна констатувати продовження переходу на рівні держави від декларативної підтримки доступності та інклюзивності до системного впровадження безбар'єрності в нормативно-правове поле, урядові політики, бюджетні програми, практичні заходи.

Інституціоналізація політики безбар'єрності продовжилася протягом 2025 року завдяки оновленню Національної стратегії, ухваленню та подальшій реалізації Плану заходів на 2025-2026 роки, продовженню практики регулярних засідань національної Ради безбар'єрності тощо. Участь центральних органів виконавчої влади має визначальне значення для забезпечення системності державної політики безбар'єрності. Саме на центральному рівні закладаються нормативні, фінансові та організаційні передумови, що дозволяють регіонам і громадам реалізовувати практичні заходи доступності та залучення. Можна зробити висновок, що безбар'єрність перестала сприйматися багатьма органами влади як окрема соціальна ініціатива, натомість перетворившись на наскрізну вимогу до публічного управління, архітектури, цифрових рішень, освіти та ринку праці, все більше виокремлюючись у загальний підхід державної політики, як передбачено Національною стратегією.

На місцевому рівні продовжилося створення мережі місцевих рад безбар'єрності при органах місцевого самоврядування, що було розпочате у 2024 році і що дозволяє координувати реалізацію політики в територіальних громадах із залученням громадянського суспільства, локальних експертів та людей з досвідом інвалідності, догляду, інклюзивного навчання тощо.

Результати виконання Плану заходів демонструють поступовий перехід від етапу формування політики до етапу її міжсекторальної реалізації. Висока частка заходів, що перебувають у стадії виконання, підтверджує активну фазу підготовки нормативних рішень, запуску програм і модернізації державних сервісів.

Аналіз виконання заходів показує, що центральні органи виконавчої влади найбільш активно працюють у суспільно-громадянському напрямі, в межах якого передбачено найбільшу кількість активностей. Це, зокрема, передбачає формування політик, заснованих на принципах доступності та інклюзивності, забезпечення належного доступу для різних суспільних груп до усього спектру публічних послуг та послуг загального користування, розвиток механізмів громадського залучення та підвищення рівня інституційної компетентності органів влади щодо впровадження принципів безбар'єрності. Значна частина заходів у цьому напрямі перебуває у стадії виконання, що пояснюється необхідністю підготовки комплексних управлінських рішень та міжвідомчої координації.

Аналіз виконання заходів показує, що центральні органи виконавчої влади найбільш активно працюють у суспільно-громадянському напрямі, в межах якого передбачено найбільшу кількість активностей. Це, зокрема, передбачає формування політик, заснованих на принципах доступності та інклюзивності, забезпечення належного доступу для різних суспільних груп до усього спектру публічних послуг та послуг загального користування, розвиток механізмів громадського залучення та підвищення рівня інституційної компетентності органів влади щодо

впровадження принципів безбар'єрності. Значна частина заходів у цьому напрямі перебуває у стадії виконання, що пояснюється необхідністю підготовки комплексних управлінських рішень та міжвідомчої координації.

За напрямом фізичної безбар'єрності уряд домогся важливого прогресу щодо осучаснення нормативної бази та стандартів доступності: будівель, транспортної інфраструктури, громадських просторів, а також у координації інфраструктурних програм, що реалізуються на регіональному та місцевому рівнях. Більшість заходів у цьому напрямі перебуває у процесі реалізації через складність інфраструктурних змін, що потребують поетапного фінансування, технічних рішень і узгодження стандартів. Значний прогрес досягнуто у створенні безбар'єрних маршрутів у громадах: у 837 територіальних громадах розроблено відповідні проєкти, реалізовано близько 2000 об'єктів. Активну реалізацію проєкту створення безбар'єрних маршрутів із залученням коштів державного та місцевого бюджетів розпочато у 15 пілотних містах України, включно з найбільшими містами України: Києвом, Одесою, Дніпром та Львовом.

Інформаційна та цифрова безбар'єрність є важливими напрямками діяльності центральних органів виконавчої влади, оскільки саме на національному рівні формуються стандарти доступності цифрових сервісів, вебресурсів, державних інформаційних систем, комунікацій та інформаційної роботи. Реалізація заходів у цьому напрямі включає адаптацію державних платформ до вимог доступності, унормування методів подачі інформації в альтернативних форматах, розвиток доступності цифрових адміністративних послуг та інтеграцію стандартів доступності до державних ІТ-рішень.

У освітньому напрямі уряд забезпечує оновлення державних стандартів освіти, розвиток інклюзивного освітнього середовища, підготовку педагогічних кадрів та формування програм підтримки інклюзивного навчання. Значна частина заходів перебуває у стадії виконання, що пов'язано з комплексністю освітніх реформ та необхідністю їх поетапного впровадження.

Напрями, що потребують додаткової уваги

За результатами щорічного моніторингу безбар'єрності об'єктів фізичного оточення, проведеного Міністерством розвитку громад і територій у 2025 році, 74,5% обстежених об'єктів залишаються бар'єрними, лише 8,5% є повністю безбар'єрними та 17% — частково безбар'єрними. Низьким залишається рівень безбар'єрності вулиць і доріг населених пунктів, близько 8%.

Цифрова безбар'єрність, громадянська участь людей з інвалідністю та фізична безбар'єрність інфраструктури визначені як напрями, що потребують посилення за результатами дослідження Індексу безбар'єрності громад³.

Існує значна регіональна нерівномірність: поряд із об'єктивно зумовленими проблемами прифронтових територій, деякі тиллові області демонструють нижчі показники виконання заходів з безбар'єрності та не вбачають їх як пріоритетні.

3 Індекс безбар'єрності громад.
<https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/preza-mdct-indeks-bezbar-jernosti-prezentaciia-16x9.pdf>

3. Оновлення засадничих документів політики безбар'єрності у 2025 році

У 2025 році нормативне забезпечення політики безбар'єрності на національному рівні було доповнене низкою рішень Кабінету Міністрів України, спрямованих на уточнення стратегічних документів, механізмів планування та процедур моніторингу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 року №294-р внесено зміни до Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Зміни до Стратегії оновили цілі, завдання та індикатори виконання, синхронізували їх із реаліями повномасштабної війни та процесами відновлення, що було наріжним з огляду на радикальні трансформації, які зазнала країна та українське суспільство з 2021 року. Позитивним є й той факт, що цей перегляд також дозволив усунути низку неузгодженостей у цілях та завданнях з попередньої редакції стратегії, на які неодноразово вказували представники громадянського суспільства.

Документом, який визначає перелік завдань, відповідальні органи та строки виконання заходів у розрізі окремих напрямів політики безбар'єрності на 2025–2026 роки, став План заходів, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України №374-р від 25 березня 2025 р. План розроблявся урядом протягом 2024 року із широким залученням організацій громадянського суспільства, експертної спільноти, професійних асоціацій, місцевого самоврядування, цільових груп тощо.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18 березня 2025 року №311 оновлено Порядок проведення моніторингу та оцінки ступеня безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг. Постанова врегульовує підходи до проведення оцінювання, використання уніфікованих критеріїв та узагальнення результатів моніторингу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 липня 2025 року №649-р затверджено Операційний план заходів з реалізації Комунікаційної стратегії створення безбар'єрного простору в Україні. Документ визначає органи, відповідальні за реалізацію інформаційних та комунікаційних заходів. У межах цієї стратегії повідомлення про безбар'єрність охопили щонайменше 2 млн людей, а 60 тис. фахівців пройшли навчання принципам простої мови.

У вересні 2025 року було оголошено про підготовку проєкту рамкового закону «Про основи державної політики безбар'єрності в Україні». Законопроект визначає правові та організаційні засади створення і реалізації державної політики розвитку безбар'єрного суспільства, встановлює її мету, завдання, засади, принципи, ключові напрями та механізми, права та обов'язки суб'єктів такої політики, з метою усунення бар'єрів у різних сферах суспільного життя, забезпечення рівних можливостей, доступу людей до праці, освіти, житла, об'єктів інфраструктури, транспорту, послуг, інформації, комунікації, цифрових рішень, процесів ухвалення рішень та повної й ефективної участі у житті суспільства. Законопроект наразі перебуває на стадії розробки та не був ухвалений протягом звітного періоду.

4. Загальні результати виконання плану заходів у 2025 році

4.1. Статистика виконання Плану заходів

За результатами аналізу відкритих даних⁴ можна констатувати, що станом на кінець 2025 року переважна більшість заходів Плану перебуває в активній фазі реалізації. Із 857 заходів, закріплених за ЦОВВ, 127 (15%) отримали статус «виконано», тоді як 606 заходів (71%) перебувають у статусі «виконується». Водночас 124 заходи (14%) станом на момент звітування ще не розпочато.

Значна частка заходів у статусі «виконується» пояснюється тим, що План розрахований на дворічний період (2025-2026 рр.), і частина заходів має термін виконання, що виходить за межі звітного року. Водночас наявність 14% не розпочатих заходів потребує аналізу причин та активізації роботи у відповідних напрямках.

Серед центральних органів виконавчої влади найбільшу кількість виконаних заходів демонструють Міністерство розвитку громад та територій, Міністерство охорони здоров'я та Міністерство культури. Водночас в Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності багато заходів не розпочаті або прострочено термін виконання.

На регіональному рівні картина є подібною до загальнонаціональної. Із майже 3000 заходів, закріплених за обласними військовими адміністраціями, 344 (12%) виконано, 2 249 (75%) перебувають у процесі виконання, а 347 (12%) не розпочато. Примітно, що 38 заходів офіційно отримали статус «відкладено», переважно, це стосується прифронтових регіонів, де об'єктивні безпекові обставини унеможливають системну роботу за окремими напрямами.

4.2. Результати щорічного моніторингу безбар'єрності від Мінрозвитку

Важливим інструментом оцінки реального стану безбар'єрності є щорічний моніторинг Мінрозвитку, який у 2025 році охопив рекордну кількість об'єктів — 76,6 тисяч будівель і споруд⁵ (див. детальніше у табл. 1). Моніторинг вперше включив не лише державний та комунальний сектор, а й приватні об'єкти, у яких надаються послуги населенню, що дозволило отримати більш повну картину стану фізичної доступності.

Таблиця 1.

ПОКАЗНИК	ЗНАЧЕННЯ
Обстежено об'єктів у ході моніторингу	76 600
Об'єктів на інтерактивній Mapі безбар'єрності	70 000+
Безбар'єрних об'єктів	8,5%
Частково безбар'єрних об'єктів	17,0%

4 План заходів з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору. Прогрес реалізації протягом 2025 року. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiaMTM4ZjE1MGEtNTZiOS00OTBkLW11ZmUtNDNiNzlxMjRlMjY3IiwidCI6ImNlMjY3IiwidDA5LWQ5OWQtNDQ2Mi05YTY3LTViZmQ2Y2I0YTE0NyJ9>

5 Результати моніторингу за ступенем безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю за 2025 рік, проведеного відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 р. №537. <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rezultati-monitoringu-bezbarjernosti-budivel-i-sporud-u-2025-roci.pdf>

Бар'єрних об'єктів	74,5%
Громад з проектами безбар'єрних маршрутів	837
Громад з місцевими радами безбар'єрності	908
Громад з місцевими планами/програмами безбар'єрності	600+
Меморандумів з бізнесом	400+
Безбар'єрні міські автобуси	41%
Безбар'єрні приміські автобуси	31%
Безбар'єрні тролейбуси	76%
Безбар'єрні трамваї	28%

За результатами моніторингу, лише 8,5% обстежених об'єктів є повністю безбар'єрними, 17% — частково безбар'єрними, тоді як 74,5% залишаються бар'єрними. Ці дані засвідчують масштаб завдання, що стоїть перед державою та суспільством. Водночас слід відзначити позитивну тенденцію: порівняно вищий рівень безбар'єрності зафіксовано у пріоритетних категоріях об'єктів: закладах охорони здоров'я, ЦНАПах, аптеках та автозаправних станціях.

Окремо проведено моніторинг транспорту та об'єктів транспортної інфраструктури. Серед міського громадського транспорту найкращі показники демонструють тролейбуси — 76% з них є безбар'єрними. Це пояснюється тим, що тролейбусний парк переважно належить комунальним підприємствам і оновлюється з урахуванням вимог доступності. Серед міських автобусів безбар'єрними є 41%, приміських — 31%, тоді як міжміські автобуси мають найнижчий показник, лише 5%. Трамваї займають проміжну позицію із 28% безбар'єрних одиниць.

У сфері залізничного транспорту АТ «Укрзалізниця» продовжує оновлення рухомого складу. Станом на кінець 2025 року наявні 58 спеціально обладнаних купейних вагонів для пасажирів на кріслах колісних, 18 вагонів у складі швидкісних поїздів та 63 склади приміських поїздів із елементами доступності.

Низьким залишається рівень безбар'єрності вулиць і доріг населених пунктів — близько 8%. Саме для вирішення цієї проблеми Мінрозвитку започаткувало проект створення безбар'єрних маршрутів.

4.3. Видатки територіальних громад на безбар'єрність

Аналіз бюджетів територіальних громад у восьми областях України (Вінницькій, Одеській⁶, Донецькій, Запорізькій, Київській⁷, Харківській, Хмельницькій та Чернівецькій⁸) засвідчив суттєву різницю як в обсягах фінансування заходів з безбар'єрності, так і в підходах громад до визначення бюджетних пріоритетів у цій сфері.

6 Звіт про результати моніторингу використання коштів обласного бюджету на потреби маломобільних груп населення. <https://gfu.od.gov.ua/budget/pokazniki-byudzhetu/bezbaryernist/>

7 ЗВІТ ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ЗАХОДІВ на 2025 р. з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. https://minio.kyivcity.gov.ua/kyivcity/sites/13/uploaded-files/_2025-Додаток%20до%207164.pdf

8 Інформація про використання коштів місцевих бюджетів на потреби маломобільних груп населення. <https://bukoda.gov.ua/gromadyanam/bezbaryernist/informatsiia-pro-vykorystannia-koshtiv-mistsevykh-biudzhetyv-na-potreby-malomobilnykh-hrup-naselennia>

Заплановані обсяги фінансування на рівні областей варіюються від кількох мільйонів до понад 140 млн грн. Рівень касового виконання у більшості проаналізованих регіонів становить 55–77%, що відображає фактичні можливості виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану та обмежених фінансових ресурсів.

Частка видатків на безбар'єрність у загальній структурі бюджетів громад є нерівномірною та коливається від 0,01% (Оратівська громада, Вінницька область) до 1,47% (Якушинецька громада, Вінницька область)⁹. Така різниця може свідчити про різний рівень фінансової спроможності громад, відмінності у стані місцевої інфраструктури та різні підходи до визначення локальних пріоритетів.

Структура видатків показує, що громади переважно спрямовують кошти на заходи з фізичної доступності, на які припадає понад половина всіх витрат у сфері безбар'єрності. Основні напрями фінансування включають облаштування пандусів, вхідних груп, ліфтів і підйомників у будівлях, де надаються публічні послуги. Значна частина коштів також спрямовується на транспортну безбар'єрність, зокрема на придбання спеціалізованих шкільних автобусів і розвиток послуги «соціальне таксі», а також на соціальну підтримку — фінансування центрів реабілітації та інклюзивно-ресурсних центрів.

Водночас інформаційна безбар'єрність (наприклад, встановлення табличок шрифтом Брайля та звукових індикаторів) фінансується в обмеженому обсязі та, як правило, за залишковим принципом.

Особливо помітним видається вплив воєнних дій у прифронтових регіонах. У Донецькій¹⁰ та Харківській¹¹ областях фінансування заходів з безбар'єрності значною мірою спрямовується на облаштування укриттів із урахуванням вимог доступності та на першочергові потреби життєзабезпечення. Так, у Донецькій області за наявної потреби у 46 687,9 тис. грн фактичні видатки становили 1 996,9 тис. грн і були зосереджені переважно на спорудах цивільного захисту.

Окремою практикою є фінансування заходів з безбар'єрності для релокованих закладів Донецької області, з метою збереження безперервності надання послуг своїм мешканцям.

4.4. Залучення бізнесу та міжнародної допомоги

Важливим досягненням 2025 року стало активне залучення приватного сектору до реалізації безбар'єрних проєктів. За даними Мінрозвитку, укладено понад 400 меморандумів про співпрацю між органами місцевого самоврядування та представниками бізнесу. Це партнерство реалізується переважно у рамках проєкту створення безбар'єрних маршрутів, де бізнес бере на себе зобов'язання щодо облаштування доступності власних закладів, що розташовані вздовж маршрутів¹².

9 Інформація про планування та розподіл коштів місцевих бюджетів з урахуванням потреб маломобільних груп населення у 2025 році в територіальних громадах області. <https://www.vin.gov.ua/bilsh/stvorennia-bezbarierno-ho-prostoru/1101-vykonannia-planu-zakhodiv-na-2025-2026-roky-z-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-iz-stvorennia-bezbarierno-ho-prostoru-v-ukraini-na-period-do-2030-roku/74030-informatsiia-pro-planuvannia-ta-rozpodil-koshtiv-mistsevykh-biudzhativ-z-urakhuvanniam-potreb-malomobilnykh-hrup-naselennia-u-2025-rotsi-v-terytorialnykh-hromadakh-oblasti>

10 Інформація щодо проведення моніторингу використання коштів місцевих бюджетів на потреби маломобільних груп населення із залученням інститутів громадянського суспільства у 2025 році. https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/NewsODA2025/IV_kvartal/2612/arh/zvit-77-3-2025.pdf

11 Звіт щодо виконання завдання 77 захід 3 «Проведення моніторингу використання коштів місцевих бюджетів на потреби маломобільних груп населення із залученням інститутів громадянського суспільства». https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1327/132615/files/n_%2077_3%203vit.pdf

12 Звіт за 2025 рік щодо результатів реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. <https://mindev.gov.ua/news/zvit-za-2025-rik-shchodo-rezultativ-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-iz-stvorennia-bezbarierno-ho-prostoru-v-ukraini-na-period-do-2030-roku>

Серед успішних прикладів — партнерство у Рівному, де до створення безбар'єрного маршруту долучилися мережа «Нова пошта», магазини «Аврора», торговельний центр «Злата Плаза», бізнес-центр «Манхеттен» та пасаж «Прем'єр»¹³.

Окремим джерелом фінансування залишається міжнародна технічна допомога. Водночас як значають представники громад, грантове фінансування переважно орієнтується на прифронтові регіони, що створює певний дисбаланс у можливостях для тилкових територій¹⁴.

4.5. Комунікація теми безбар'єрності органами виконавчої влади в інтернет-просторі

Протягом 2025 року центральні органи виконавчої влади України активно комунікували тему безбар'єрності через власні веб-сайти, соціальні мережі та публікації в інтернет-медіа. За даними проведеного медіа-моніторингу, найбільшу активність серед міністерств продемонстрували Міністерство у справах ветеранів (567 публікацій), Міністерство молоді та спорту (385), Міністерство розвитку громад та територій (277), Міністерство культури (271) та Мінсоцполітики (259).

Міністерства переважно комунікували впровадження безбар'єрності у власних напрямках діяльності. Мінветеранів зосередилося на спортивних ініціативах — програмі «Ветеранський спорт», «Іграх Нескорених», «Іграх ветеранів» та підтримці ментального здоров'я. Мінрозвитку найбільше уваги надало реалізації проєкту «Рух без бар'єрів» у регіонах та створенню безбар'єрних маршрутів. Мінкульт активно просував флагманські проєкти «Культура без бар'єрів» та «Інформація без бар'єрів». МВС присвятило понад 120 публікацій проєкту «Безбар'єрні автошколи», використовуючи формат «історій успіху» випускників. МОЗ комунікувало проєкт «Розвиток системи реабілітаційної допомоги», а Мін'юст — «Нотаріат без бар'єрів».

Серед інших центральних органів виконавчої влади за даними проведеного медіа-моніторингу, лідерами за кількістю публікацій стали Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю (89), Національна соціальна служба (88), НАДС (79), Вища школа публічного управління (75) та Агентство відновлення (53).

Найпоширенішою тематикою публікацій стало висвітлення освітніх заходів, семінарів та навчальних курсів. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю зосередився на залученні регіональних відділень до освітніх заходів та Національного тижня безбар'єрності. Нацсоцслужба приділила значну увагу роботі Центрів життєстійкості, проєкту «Безбар'єрні автошколи» та поширенню практичних порад. НАДС вело просвітницьку діяльність через хештег #СловникБезбар'єрності та інформувало про навчання для публічних службовців. Вища школа публічного управління комунікувала проведення тренінгів та семінарів для держслужбовців.

Комунікація Агентства відновлення відрізнялася профільним фокусом — тема безбар'єрності згадувалася виключно в контексті дотримання вимог інклюзивності при будівництві та відновленні інфраструктури. Державна служба зайнятості розповідала про можливості безбар'єрного ринку праці та підтримку ветеранів.

У межах урядової інформаційної кампанії «Безбар'єрність — це коли можеш» серед міністерств найактивнішим був Мінкульт як відповідальний орган (153 публікації), далі — МВС (93) та Мінрозвитку (53). Серед інших ЦОБВ лідирували Нацсоцслужба (21), НАДС (15) та Держприкордонслужба (12).

13 Бізнес Рівного долучається до створення безбар'єрного маршруту. <https://www.rv.gov.ua/news/biznes-rivno-ho-doluchaetsia-do-stvorennia-bezbariernoho-marshrutu>

14 «Важливі об'єкти розташовані колом». У Дмитрівській громаді на Кіровоградщині працює маршрут безбар'єрності. <https://suspiilne.media/kropyvnytskiy/997469-vazlivi-dla-ludej-obekti-roztafovani-kolom-u-dmitrivskij-gromadi-na-kirovogradsini-pracue-marsrut-bezbarernosti/>

Комунікація була переважно проактивною. Головними каналами для міністерств стали веб-сайти та Facebook, окремі відомства активно використовували Telegram.

5. Результати реалізації плану заходів за напрямками безбар'єрності

5.1. Фізична безбар'єрність

5.1.1. Загальна характеристика напрямку

Фізична безбар'єрність є фундаментом для інших напрямів політики, оскільки без фізичної доступності суспільного середовища неможлива реалізація інших прав та можливостей для людини. Цей напрям охоплює широкий спектр питань: забезпечення універсального дизайну під час проєктування та будівництва нових об'єктів, адаптація існуючої інфраструктури, громадських будівель, житла, транспорту, дорожньої мережі та пішохідних маршрутів, укриттів цивільного захисту, стандартизація тощо.

У Плані заходів напрям фізичної безбар'єрності містить 3 стратегічні цілі, 18 завдань та 141 захід. Головним виконавцем є Міністерство розвитку громад та територій України (приблизно 60% заходів). Станом на кінець звітної періоду із 805 звітних позицій (з урахуванням множинності виконавців) 443 (55,0%) виконано, 305 (37,9%) виконується, 43 (5,3%) відкладено та 14 (1,7%) не розпочато.

5.1.2. Ключові досягнення

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. У 2025 році було прийнято та введено в дію низку нормативних актів, що регулюють питання фізичної доступності простору та інфраструктури.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2025 року №230 внесено зміни до Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування. Оновлення передбачають вимоги до наявності транспорту, пристосованого для перевезення осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп.

Наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 9 червня 2025 року №970 затверджено Методичні рекомендації щодо облаштування безбар'єрних маршрутів. Додатково постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 року №1007 врегулює питання створення безбар'єрних маршрутів у населених пунктах. Практичним результатом стало оновлення 700 об'єктів у 15 пілотних містах, де загальна протяжність безбар'єрних маршрутів сягнула майже 100 км.

Законом України від 23 жовтня 2025 року №12437 внесено зміни до законодавства щодо паркування транспортних засобів, якими керують водії, що перевозять дітей віком до трьох років, із встановленням вимог щодо виділення спеціальних паркомісць.

У сфері будівництва у 2025 році набула чинності зміна №2 до ДБН «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення», затверджена наказом від 20 грудня 2024 року №1460. Оновлення деталізує технічні вимоги до безбар'єрного простору. А 20.11.2025 р. затверджено зміну №3 до ДБН «Інклюзивність будівель і споруд». Ці зміни посилюють відповідальність проєктувальників і забудовників за дотримання принципів універсального дизайну. Паралельно оновлено ще 4 ДБН щодо закладів охорони здоров'я, захисних споруд та соціальних об'єктів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2025 року №1434 відновлено можливість проведення позапланових заходів державного архітектурно-будівельного контролю, у тому числі щодо дотримання вимог доступності.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2025 року №1376 внесено зміни до Порядку ведення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва, якими передбачено інтеграцію обов'язкового цифрового чек-листа доступності до проєктної документації.

Наказом від 21 жовтня 2025 року №351 прийнято національний стандарт ДСТУ ISO 21542:2025 «Будинки та споруди. Доступність і зручність використання урбанізованого середовища», який набув чинності 1 лютого 2026 року. Цей документ визначає міжнародно визнані параметри безбар'єрності у будівлях і громадському просторі відповідно до стандарту ISO 21542:2021, який діє, зокрема, в країнах ЄС, Канаді, Австралії, Японії тощо.

МАПА БЕЗБАР'ЄРНОСТІ. Одним з результатів є наповнення інтерактивної Мапи безбар'єрності¹⁵ — 70 000 об'єктів нанесено на мапу у загальному доступі. Лідерами за кількістю обстежених об'єктів у 2025 році стали: Львівська область — 6 451 об'єкт; Вінницька область — 5 939 об'єктів; м. Київ — 5 812 об'єктів; Київська область — 4 752 об'єкти; Житомирська область — 4 444 об'єкти. Значно менше об'єктів обстежено у прифронтових регіонах: Луганська область — лише 4 об'єкти, Херсонська — 78, Донецька — 89.

Разом з тим, практичне застосування мапи залишається під питанням через обмежений функціонал для користувачів, неможливість прокладання маршрутів, відсутність публічної статистики або можливостей перегляду агрегованої інформації по типу об'єкта, географічному розташуванню тощо.

БЕЗБАР'ЄРНІ МАРШРУТИ. У 837 територіальних громадах створено проєкти безбар'єрних маршрутів, реалізовано близько 2 000 об'єктів. 15 пілотних міст активно реалізують проєкт, це Київ, Бородянка, Буча, Вінниця, Дніпро, Житомир, Кропивницький, Львів, Одеса, Опішня, Полтава, Рівне, Славутич, Тернопіль, Чернівці.

У 2025 році в межах проєкту «Рух без бар'єрів»¹⁶ було оновлено близько 700 об'єктів, загальна протяжність маршрутів сягнула майже 100 км у 15 пілотних громадах. Уряд виділив понад 1,1 млрд грн 11 областям на створення безбар'єрних маршрутів. Розподіл коштів: Львів — 250 млн грн, Полтавська ОВА — 141 млн грн, Київська ОВА — 123 млн грн, Одеса — 115 млн грн, Дніпро — 108 млн грн.

ДІАМ. Відновлено архітектурно-будівельний контроль у частині перевірки об'єктів на наявність елементів доступності.

НАВЧАННЯ. Мінрозвитку було проведено опитування серед надавачів послуг у сфері будівництва, архітектури та містобудування, комунальних, транспортних за напрямками: спілкування, толерантність, чутлива мова. За результатами опитування більше ніж 3000 респондентів виявлено необхідність проведення практичного навчання щодо безпосереднього спілкування надавача послуг та людини з інвалідністю. В результаті було проведено понад 20 навчальних сесій для архітекторів, працівників сфери містобудування, студентів та викладачів. Спільно з ПРООН започатковано «Школу безбар'єрних маршрутів» для територіальних громад. Долучено більш ніж 20 амбасадорів безбар'єрності з числа людей з інвалідністю, інших маломобільних груп населення, ветеранів війни, які проводять аудит безбар'єрних маршрутів.

15 Мапа безбар'єрності. <https://lun.ua/misto/barrier-free#5/48.2/30.3>

16 Флагманський проєкт «Рух без бар'єрів». <https://mindev.gov.ua/diialnist/bezbarierni-marshruty>

5.1.3. Виклики та перспективи

ДОТРИМАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ НОРМ. Матеріали ЗМІ та свідчення людей говорять про те, що під час облаштування об'єктів фізичної доступності не завжди в повному обсязі враховуються вимоги будівельних норм та практичні потреби користувачів. У низці випадків пандуси мають кут нахилу, що перевищує нормативний, або конструктивні особливості, які ускладнюють їх самостійне використання людьми на кріслах колісних.

«Сам пандус непоганий. Тільки бордюр стирчить не рівно, якщо заїжджати візком можна перевернутись, або він не поїде»,

— *Олександр Кунгуров, ветеран, Кропивницький*¹⁷

«Пандус без поручнів — це частково недоступний пандус... Для хлопців з високими спінальними травмами заїхати на нього надзвичайно складно. Поручні — це реальна необхідність»,

— *Євген Федосєєнко, ветеран, амбасадор, Рівне*¹⁸

ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ТА ФАКТИЧНА ДОСТУПНІСТЬ ОБЛАДНАННЯ. Окрему увагу громадяни та громадські організації звертають на питання використання встановленого обладнання для розумного пристосування. У публікаціях фіксуються випадки, коли підйомники в аптеках і магазинах є технічно встановленими, але не підключеними до електроживлення, заблокованими або недоступними без участі персоналу. Це критично обмежує можливість самостійного доступу до об'єктів.

«Учасники не змогли потрапити до жодної аптеки чи магазину. Пандуси й підйомники були замкнені або зафіксовані болтами. І це попри те, що аптеки за законом зобов'язані бути доступними для маломобільних груп населення»,

— *повідомляють за результатами соціального експерименту в Чорткові, Тернопільська область*¹⁹

ТРАНСПОРТНА ДОСТУПНІСТЬ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ОБМЕЖЕННЯ. Оновлення рухомого складу громадського транспорту відбувається в умовах чинних регуляторних обмежень, пов'язаних із воєнним станом. Зокрема, автоматичне продовження договорів із перевізниками відкладає застосування обов'язкових вимог щодо доступності до одного року після припинення воєнного стану (відповідно до п. 4-1 Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів, затвердженого постановою КМУ від 03.12.2008 №1081²⁰). Це зумовлює різницю між рівнем доступності комунального та приватного транспорту. До прикладу, у Запоріжжі 100% комунальних автобусів є безбар'єрними, проте лише 3,9% приватних маршруток пристосовані для маломобільних груп.

«Громадський транспорт не весь пристосований... Трамваї взагалі не пристосовані»,

— *Сергій Кошельников, ветеран, Харків*²¹

17 «Велика проблема — це сходи та бордюри»: у Кропивницькому буде маршрут безбар'єрності. <https://suspilne.media/kropyvnytskyi/1023151-taktilnu-plitku-pandusi-u-kropivnickomu-stvoruut-marsrut-bezbarernosti/>

18 Рівний доступ для всіх. У Рівненській ОДА покращують умови для людей з інвалідністю. <https://www.rv.gov.ua/news/rivnyi-dostup-dlia-vsikh-u-rivnenskkii-oda-pokrashchuiut-umovy-dlia-liudei-z-invalidnistiu>

19 «Не змогли потрапити до жодної аптеки»: на Тернопільщині відбувся експеримент на безбар'єрність. <https://suspilne.media/ternopil/1003211-ne-zmogli-potrapiti-do-zodnoi-apteki-v-misti-na-ternopilsini-vidbuvsja-eksperiment-na-bezbarernist/>

20 Кабінет Міністрів України. Постанова від 3 грудня 2008 р. №1081. Про затвердження Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1081-2008-%D0%BF#Text>

21 Безбар'єрний Харків: чи стає місто доступнішим для людей з інвалідністю — досвід ветерана. <https://suspilne.media/kharkiv/986317-bezbarernij-harkiv-ci-stae-misto-dostupnisim-dlia-liudej-z-invalidnistiu-dosvid-veterana/>

ЯКІСТЬ ВИКОНАННЯ РОБІТ НА НОВИХ ОБ'ЄКТАХ. Навіть на новозбудованих або оновлених маршрутах мешканці звертають увагу на проблеми окремих технічних аспектів реалізації. Зокрема, висловлюються зауваження щодо характеристик покриття та ухилів тротуарів, які за несприятливих погодних умов можуть ускладнювати безпечне пересування.

«Оце я йду по розширеному тротуару по вулиці Руській... А тепер як ви думаєте — люди в кріслах колісних можуть тут проїхати [через сніг]?»,
— коментує *Світлана Крачило, мешканка Чернівців*²²

5.2. Інформаційна безбар'єрність

5.2.1. Загальна характеристика напрямку

Інформаційна безбар'єрність спрямована на забезпечення права кожної людини на доступ до інформації у форматі, який відповідає її потребам. Це особливо важливо для людей з порушеннями зору, слуху, а також людей з інтелектуальними порушеннями.

У Плані заходів напрям містить 2 стратегічні цілі, 13 завдань та 74 заходи. Головним виконавцем є Міністерство культури України. За даними RBM-системи КМУ щодо виконання плану заходів: 249 виконано, 185 виконується, 26 не розпочато (загалом 460 записів у звітності, оскільки заходи розписані на різних виконавців).

5.2.2. Ключові досягнення

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. У червні 2025 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанови №712 та №761, що регулюють питання захисту інформаційних та електронних комунікаційних систем і правила надання електронних комунікаційних послуг, у тому числі з урахуванням потреб осіб з інвалідністю. На практиці це дозволило Службі 112 опрацювати понад 38,7 тис. звернень із використанням української жестової мови.

Наказом Мінкульту від 24 жовтня 2025 року №877 затверджено Методичні рекомендації щодо доступних культурних послуг для людей з інвалідністю. Додатково створено «Мапу безбар'єрності закладів культури», куди внесено понад 5 тис. об'єктів.

Нормативну основу цього напрямку доповнили Операційний план комунікаційної стратегії та Методичні рекомендації Міністерства охорони здоров'я щодо доступних публічних послуг. У листопаді 2025 року також попередньо затверджено проєкт стандарту державної мови термінології у сфері безбар'єрності²³.

WIKILEGAL AID. Міністерством юстиції України розпочато переклад ключових правових консультацій на довідково-інформаційній платформі правових консультацій WikiLegalAid мовами національних меншин: вірменською, угорською та ромською.

ПРОСТА МОВА ТА ЛЕГКЕ ЧИТАННЯ. У 2025 р. навчання пройшли близько 60 000 фахівців, понад 1 000 працівників медіа та культурної сфери взяли участь у спеціалізованих тренінгах. Мінкульт створений онлайн-курс «Простою мовою про складне»²⁴ на платформі Дія.Освіта, а також навчальний курс НАДС «Письмова комунікація публічних службовців»²⁵.

22 Розширили, але не прибрали: на Руській у Чернівцях тротуари залишили під снігом.
<https://promin.cv.ua/2026/01/20/rozshyryly-ale-ne-prybraly-na-ruskii-u-chernivtsiakh-trotuary-zalyshyly-pid-snihom.html>

23 Про єдину термінологію для безбар'єрної України.
<https://mova.gov.ua/news/pro-iedynu-terminolohiiu-dlia-bezbariarnoi-ukrainy>

24 Проста мова — сильна держава: на Дія.Освіта з'явився серіал про доступну публічну комунікацію.
<https://thedigital.gov.ua/news/education/prosta-mova-silna-derzhava-na-diyaosvita-zyavivysya-serial-pro-dostupnu-publichnu-komunikatsiyu>

25 Письмова комунікація публічних службовців: проста мова та легке читання.
<https://pdp.nacs.gov.ua/courses/pysmova-komunikatsiia-publichnykh-sluzhbovtziv-prosta-mova-ta-lehke-chytannia>

ДОСТУПНІСТЬ ЗВЕРНЕНЬ ДО ЕКСТРЕНИХ СЛУЖБ. Служба 112 упродовж року опрацювала 9,5 млн звернень, з яких понад 38 700 — із використанням української жестової мови. Забезпечено можливість звернення до екстрених служб у неголосовий спосіб, зокрема через відеозв'язок²⁶.

НАВЧАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ. 10 379 публічних службовців пройшли навчання з питань безбар'єрності (в межах проекту «Державне управління без бар'єрів» НАДС)²⁷. 1 799 осіб опанували формати простої мови та легкого читання, 1 404 особи пройшли навчання з питань інклюзії.

5.2.3. Виклики та перспективи

ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ. Матеріали ЗМІ та свідчення представників цільових груп вказують на збереження обмеженого доступу до оперативної інформації для людей з порушеннями слуху, зокрема під час повітряних тривог. Проблема особливо гостро проявилася на початку повномасштабного вторгнення та частково зберігається донині.

« На початку війни в нас було справжнє пекло. Люди не чують, немає жодної інформації, немає перекладу по телебаченню, ніхто нічого не знав»,
— розповідає *Олена Семенютенко, Запорізька обласна організація УТОГ*²⁸

ЗВУКОВИЙ СУПРОВІД НА СВІТЛОФОРАХ. Відсутність або недостатня гучність звукового супроводу на світлофорах залишається суттєвим фактором ризику для людей з порушеннями зору, особливо на перехрестях із інтенсивним рухом.

« Я ледве чую ці слова: «Забороняється перехід» зі своїм слухом. Треба, щоб воно було голосніше, і був клацкіт... Я не знаю, коли вмикається зелене чи червоне світло, і скільки часу лишилось, щоб перейти дорогу»,
— *Віталій «Верес», ветеран з порушенням зору, Рівне*²⁹

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТАБЛО В ГРОМАДСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ. У низці населених пунктів фіксуються ситуації, коли інформаційні табло в транспорті встановлені, але не функціонують або працюють нестабільно. Це створює додаткові труднощі для пасажирів з порушеннями слуху та зору.

« В автобусах зробили табло з зупинками. Але ж воно пару місяців попрацювало і перестало. В маршрутці коли їдуть, а водій питає: «Хтось виходить?» і поїхав. Ніхто не враховує, що не всі люди можуть почути питання... І от людина проїжджає свою зупинку»,
— *Олена Семенютенко, Запоріжжя*³⁰

26 За час роботи Служби 112 понад 8 млн викликів, з яких понад 35 тисяч звернень до операторів жестової мови, – Ігор Клименко. <https://mvs.gov.ua/news/za-cas-roboti-liniji-112-ponad-8-mln-viklikiv-z-iakix-ponad-35-tisiac-zvernen-do-operatoriv-zestovoyi-movi-igor-klimenko>

27 Проект НАДС «Публічне управління без бар'єрів: професійно-освітній аспект». <https://nads.gov.ua/news/proiekt-nads-publichne-upravlinnia-bez-barieriv-profesiino-osvitnii-aspekt>

28 «А тепер закрийте очі...»: як у Запоріжжі люди із порушеннями слуху та зору пристосовуються до життя в умовах війни. <https://suspijne.media/zaporizhzhia/1101120-a-teper-zakrijte-oci-ak-u-zaporizzi-ludi-iz-porusennam-sluhu-ta-zoru-pristosovuutsa-do-zitta-v-umovah-vijni/>

29 Ветеран, який втратив зір на війні, перевірів безбар'єрність перехрестя у Рівному. <https://suspijne.media/rivne/1001617-veteran-akij-vtrativ-zir-na-vijni-pereviriv-bezbarernist-perehresta-u-rivnomu/>

30 «А тепер закрийте очі...»: як у Запоріжжі люди із порушеннями слуху та зору пристосовуються до життя в умовах війни. <https://suspijne.media/zaporizhzhia/1101120-a-teper-zakrijte-oci-ak-u-zaporizzi-ludi-iz-porusennam-sluhu-ta-zoru-pristosovuutsa-do-zitta-v-umovah-vijni/>

5.3. Цифрова безбар'єрність

5.3.1. Загальна характеристика напрямку

В умовах активної цифровізації державних послуг напрям цифрової безбар'єрності набуває критичного значення. Застосунок та портал Дія, електронні кабінети, онлайн-послуги мають бути доступними для користувачів допоміжних технологій.

У Плані заходів напрям містить 3 стратегічні цілі, 15 завдань та 67 заходів. Головним виконавцем є Міністерство цифрової трансформації. Згідно з даними офіційної звітності, загалом за напрямом зафіксовано 375 записів, оскільки окремі заходи реалізуються кількома виконавцями. Із них 199 заходів мають статус «виконано», 152 — «виконується», 9 — «відкладено», 15 — «не розпочато». Загальна динаміка виконання свідчить про стабільний прогрес у реалізації запланованих заходів у межах напрямку цифрової безбар'єрності.

5.3.2. Ключові досягнення

ПРОЄКТ ЗАКОНУ «ПРО ЦИФРОВУ ДОСТУПНІСТЬ». У грудні 2025 року Кабінет Міністрів подав до Верховної Ради України розроблений Міністерством цифрової трансформації України проект Закону «Про цифрову доступність в Україні»³¹, що передбачає імплементацію директив Європейського Союзу і введення єдиних вимог до цифрової доступності інформаційно-комунікаційних систем та е-послуг, державних і приватних онлайн-ресурсів для осіб з обмеженнями повсякденного функціонування та осіб з інвалідністю.

ПОРТАЛ «ДІЯ». У межах удосконалення цифрових сервісів здійснено низку змін, спрямованих на підвищення доступності порталу «Дія» відповідно до рекомендацій Центру компетенцій із цифрової доступності³². Вдосконалено портал «Дія.Безбар'єрність» — державний онлайн-ресурс із інструкціями для людей з інвалідністю, літніх осіб і батьків із дітьми, завдяки впровадженню доступних підписів кнопок для скринридерів, покращеної контрастності тексту за сучасними стандартами, помітного фокус-індикатора, швидкого переходу до ключового вмісту, коректного озвучення помилок та зручніших для користування PDF-файлів³³.

СТАНДАРТИ ЦИФРОВОЇ ДОСТУПНОСТІ. Оновлено вимоги до дизайну офіційних вебсайтів органів влади (наказ КМУ №181 від 04.12.2024³⁴), якими передбачено обов'язкове впровадження стандарту ДСТУ EN 301 549:2022 (WCAG 2.1). На регіональному рівні, зокрема у Львівській області, проведено аудит 73 вебсайтів територіальних громад з метою оцінки їх доступності³⁵.

ФЛАГМАНСЬКИЙ ПРОЄКТ «БЕЗБАР'ЄРНИЙ ЦНАП». Проведено аудит безбар'єрності у центрах надання адміністративних послуг 14 громад. У 7 пілотних ЦНАПах забезпечено повний цикл безбар'єрного обслуговування, включно з наданням послуг із перекладом українською жестовою мовою.

31 Проект Закону про цифрову доступність в Україні. <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59255>

32 Дія без бар'єрів: головна сторінка порталу Дія тепер відповідає всім стандартам доступності. <https://diia.gov.ua/news/diia-bez-barieriv-holovna-storinka-portalu-diia-teper-vidpovidaie-vsime-standartam-dostupnosti>

33 Дія без бар'єрів: як портал стає доступнішим для людей з інвалідністю.

<https://diia.gov.ua/news/diia-bez-barieriv-iak-portal-staie-dostupnishym-dlia-liudei-z-invalidnistiu>

34 Міністерство цифрової трансформації України. Наказ 04.12.2024 №181 про затвердження Змін до Вимог до дизайну офіційних вебсайтів (вебпорталів) органів виконавчої влади та офіційних вебресурсів, що пов'язані з діяльністю органів виконавчої влади, та Єдиного вебпорталу Кабінету Міністрів України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1974-24#Text>

35 Цифрова безбар'єрність: ЛОДА перевірила вебдоступність офіційних сайтів громад області. <https://loda.gov.ua/news/149900>

ЦИФРОВІ СЕРВІСИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ. На рівні окремих громад і регіонів впроваджуються локальні цифрові рішення. Зокрема, у Дніпропетровській області запущено функцію в чат-боті «СоцДопомога» для пошуку волонтера для людей з порушеннями зору³⁶. У Вараській громаді Рівенської області діє онлайн-сервіс для повідомлень про бар'єри³⁷.

5.3.3. Виклики та перспективи

За результатами моніторингу близько половини заходів станом на звітний період ще не виконані, що може обмежувати темпи реалізації запланованих змін у межах напрямку.

Результати регіональних аудитів свідчать про нерівномірний рівень цифрової доступності веб-ресурсів органів місцевого самоврядування. Наприклад, у Рівненській області 63% сайтів органів влади мають високий рівень доступності³⁸, а онлайн-брифінги перекладаються жестовою мовою³⁹, проте значна частина сайтів громад України і медіа залишається складною для використання людьми з порушеннями зору чи слуху через відсутність субтитрів, альтернативного тексту для зображень та інших елементів доступності.

Окремим викликом залишається рівень цифрової грамотності серед людей старшого віку та внутрішньо переміщених осіб, що ускладнює самостійне користування електронними сервісами. Як відповідь на цю проблему в окремих регіонах застосовуються альтернативні формати надання послуг. Зокрема, у Рівненській області впроваджено практику «Мобільної валізи» — переносного цифрового робочого місця адміністратора ЦНАПу для надання послуг за місцем проживання; у такому форматі вже працюють 14 ЦНАПів⁴⁰.

5.4. Освітня безбар'єрність

5.4.1. Загальна характеристика напрямку

Освітня безбар'єрність охоплює заходи, спрямовані на забезпечення рівного доступу до освіти для всіх громадян, зокрема для дітей і молоді з особливими освітніми потребами, освіту протягом життя, а також на розвиток інклюзивного освітнього середовища на всіх рівнях освіти.

У Плані заходів напрям містить 3 стратегічні цілі, 19 завдань та 79 заходів. Головним виконавцем визначено Міністерство освіти і науки України.

За даними RBM-системи Кабінету Міністрів України, загалом за напрямом зафіксовано 238 записів у звітності, оскільки окремі заходи реалізуються кількома виконавцями. Із них 116 мають статус «виконано», 117 — «виконується», 5 — «відкладено», що свідчить про активну фазу реалізації більшості запланованих заходів.

5.4.2. Ключові досягнення

У звітному періоді освітній напрям продемонстрував високу динаміку: в інклюзивних класах розпочали навчання понад 49 тис. учнів. На інклюзивне навчання з державного бюджету у 2025 році

36 У Дніпропетровській області запустили нову цифрову послугу для людей з порушеннями зору. <https://www.rv.gov.ua/news/zhyteli-varaskoi-hromady-mozhut-povidomliaty-pro-bariery-cherez-onlain-servis>

37 Жителі Вараської громади можуть повідомляти про бар'єри через онлайн-сервіс. <https://www.rv.gov.ua/news/zhyteli-varaskoi-hromady-mozhut-povidomliaty-pro-bariery-cherez-onlain-servis>

38 Високий рівень доступності мають 63% сайтів органів влади Рівненщини. <https://www.rv.gov.ua/news/vysokyi-riven-dostupnosti-maiut-63-saitiv-orhaniv-vlady-rivnenshchyny>

39 Рівненська ОДА розпочала переклад онлайн-брифінгів жестовою мовою. <https://www.rv.gov.ua/news/rivnenska-oda-zapustyla-pereklad-onlain-bryfinhiv-zhestovoiu-movoiu>

40 «Мобільна валіза» та ЦНАПи: які послуги можуть отримати жителі Рівненщини. <https://suspiine.media/rivne/1180042-mobilna-valiza-ta-cnapi-aki-poslugi-mozut-otrimati-ziteli-rivnensini/>

спрямовано 447,1 млн грн. Уперше субвенцію на підтримку дітей з особливими освітніми потребами розподілено за рівнями підтримки та громадами. Створюється електронна система моніторингу корекційно-розвиткових послуг. Відкрито 100 локацій нових типів організації освітньої діяльності у дошкільній освіті (мобільні, сімейні та мінісадочки, ясла від 1 року, Центри педагогічного партнерства й Центри розвитку дитини). Понад 4,3 тис. вихователів і 320 фахівців інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) підвищили кваліфікацію. Модернізовано 89 лабораторій професійної освіти, що забезпечило доступ до навчання для 4,5 тис. студентів з інвалідністю.

ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА. Станом на 2025 рік 49 324 учні навчаються в інклюзивних класах, понад 10 тис. дітей здобувають освіту за індивідуальною формою. Близько 78% закладів загальної середньої освіти (9 514 закладів) забезпечили безперешкодний доступ щонайменше до першого поверху⁴¹.

Обсяг субвенції на надання корекційно-розвиткових послуг у 2025 році становив 304,6 млн грн, на 2026 рік заплановано 450 млн грн⁴².

У 2025 році вперше субвенцію на підтримку дітей з особливими освітніми потребами розподілено між обласними бюджетами та бюджетами територіальних громад відповідно до кількості осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі, що забезпечило більш ефективне та адресне використання коштів. Завершується розроблення електронної системи моніторингу надання корекційно-розвиткових послуг, яка дає змогу відстежувати надання підтримки кожній дитині в реальному часі.

На регіональному рівні зафіксовано різну динаміку впровадження інклюзивних рішень. Зокрема, у Київській області функціонує 56 інклюзивно-ресурсних центрів, створено 848 інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти, а 85% шкіл мають інклюзивні класи⁴³. У Чернігівській області 91% закладів освіти забезпечені укриттями, з яких 342 адаптовані для маломобільних груп⁴⁴. В Івано-Франківській області середній протягом року громади придбали 40 шкільних автобусів, з яких 13 — спеціалізовані⁴⁵, на Дніпропетровщині — 30⁴⁶. У Житомирській області 96% закладів освіти мають безперешкодний доступ до першого поверху⁴⁷.

ШКОЛА СУПЕРГЕРОІВ. Запрацювали, за підтримки Фондації Олени Зеленської, 5 нових освітніх центрів «Школи супергероїв», збільшивши їхню кількість до 23 у 17 областях.

ВИЩА ОСВІТА. У межах проекту «Освіта для всіх» створено 17 нових Центрів підтримки студентів з особливими освітніми потребами; загалом проект реалізується у 21 закладі вищої освіти. Центри надають консультації вступникам, забезпечують інклюзивний освітній процес, психологічну підтримку, адаптацію студентів до навчання та кар'єрні сервіси. Центри підтримки студентів мо-

41 Безбар'єрність – це коли ти можеш навчатися в будь-якому віці, працювати, пересуватися. Можеш отримувати інформацію та послуги, бути частиною громади, реалізуватися.

<https://www.vin.gov.ua/dep-smp/74795-bezbariernist-tse-koly-ty-mozhesh-navchatysia-v-bud-iakomu-vitsi-pratsiu-vaty-peresuvatysia-mozhesh-otrymuvaty-informatsiiu-ta-posluhy-butychastynoiu-hromady-realizuvatysia>

42 Як буде розподілена субвенція на підтримку дітей з особливими освітніми потребами.

<https://nus.org.ua/2025/08/15/yak-bude-rozpodilena-subventsia-na-pidtrymku-ditej-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy/>

43 Жанна Осипенко: У Київській області вже функціонує 56 інклюзивно-ресурсних центрів, й ця мережа зростатиме. <https://koda.gov.ua/zhanna-osypenko-u-kyivskij-oblasti-vzhe-funkcionuye-56-inklyuzyvno-resursnyh-czentriv-j-च्या-merezha-zrostatyme/>

44 На Чернігівщині посилюють освітню безбар'єрність: у 2025 році збудовано 8 нових укриттів і модернізовано ще 32.

45 Рівний доступ до освіти: на Прикарпатті торік придбали 40 шкільних автобусів.

<https://www.if.gov.ua/news/rivnyi-dostup-do-osvity-na-prykarpatti-torik-prydbaly-40-shkilnykh-avtobusiv>

46 З місяцями для учнів, які пересуваються на кріслах колісних: нові та інклюзивні шкільні автобуси передали громадам.

<https://adm.dp.gov.ua/news/z-mistsiamy-dlia-uchniv-iaki-peresuvaiutsia-na-krislakh-kolisnykh-novi-ta-inklyuzivni-shkilni-avtobusy-peredaly-hromadam>

47 Кроки до безбар'єрної освіти: 96% закладів освіти області мають безперешкодний доступ до першого поверху.

<https://oda.zht.gov.ua/news/kroky-do-bezbar-vernoyi-osvity-96-zakladiv-osvity-oblasti-mayut-bezpereshkodnyj-dostup-do-pershogo-poverhu/>

жуть впроваджувати додаткові сервіси та інструменти, спрямовані на забезпечення індивідуальних освітніх потреб здобувачів, підвищення їхньої академічної успішності та покращення якості освітнього процесу. Також створено додаткові можливості для здобуття освіти ветеранами — у 2025 році до ЗВО вступило 19 259 таких осіб, що на 4,5 тисячі більше ніж торік.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА. У 2025 році завершено реконструкцію 4 корпусів закладів професійної освіти, ще 4 — на фінальному етапі. Реконструйовано 89 навчальних майстерень і лабораторій закладів фахової передвищої та професійної освіти із сучасним обладнанням і безбар'єрним освітнім простором, що дало змогу понад 4,5 тис. студентів з інвалідністю навчатися у більш доступному та сучасному освітньому середовищі.

5.4.3. Виклики та перспективи

Одним із актуальних питань залишається забезпечення достатньої кількості асистентів дитини. Наприклад, у Вінницькій області, яка однією з перших запровадила цю послугу, підготовлено 192 асистенти, з яких 95 працюють у 28 громадах. Водночас потреба в такій підтримці залишається вищою за наявні кадрові та фінансові ресурси: близько 80 дітей очікують на призначення асистента через обмежене фінансування з місцевих бюджетів⁴⁸.

Також зберігається проблема фізичної доступності закладів освіти. За наявними даними, близько 22% закладів не забезпечують навіть базового безбар'єрного доступу до першого поверху, що обмежує можливості участі окремих груп учнів і студентів в освітньому процесі.

5.5. Економічна безбар'єрність

5.5.1. Загальна характеристика напряму

Напрямок економічної безбар'єрності охоплює 2 стратегічні цілі, 19 завдань та 85 заходів. Головним виконавцем визначено Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України, на яке припадає близько 90% усіх заходів напряму.

Станом на кінець 2025 року, за даними RBM-системи Кабінету Міністрів України, 20 заходів мають статус «виконано», 63 — «виконується», 2 — «не розпочато», тобто реалізація більшості заходів перебуває у процесі виконання, а робота розпочата майже за всіма запланованими активностями.

5.5.2. Ключові досягнення

ЗАКОН ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА ПРАЦЮ. Ключовим досягненням уряду у 2025 році у питаннях економічної безбар'єрності варто назвати ухвалення Закону України від 15 січня 2025 року №4219-ІХ щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю, що передбачає значну трансформацію всієї системи зайнятості для осіб з інвалідністю. Реформа спрямована на модернізацію політики зайнятості та її узгодження зі стандартами Конвенції про права осіб з інвалідністю та Європейської соціальної хартії (переглянутої), зокрема щодо права осіб з інвалідністю на незалежність та соціальну інтеграцію та права на працю та справедливі умови праці.

Основним концептуальним нововведенням закону є запровадження механізму «цільового внеску» на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю, який замінює застарілу систему адміністративно-господарських санкцій. Це дозволяє роботодавцям обирати між безпосереднім наймом працівників та фінансовою участю у державних програмах підтримки, що робить систему гнучкішою, прозорішою та має акумулювати більше ресурсів для цільової допомоги.

48 На Вінниччині з'являться ще 75 фахівців із супроводу під час інклюзивного навчання. <https://www.vin.gov.ua/news/os-tanni-novyny/71934-na-vinnychchyni-ziavytsia-shche-75-fakhivtsiv-z-suprovodu-pid-chas-inkliuzyvnoho-navchannia>

Закон розширює зміст поняття «розумне пристосування», покладаючи на роботодавців обов'язок не лише забезпечувати фізичну доступність робочого місця, а й здійснювати організаційні зміни, включаючи адаптацію графіків роботи або використання допоміжних технологій. Вперше на законодавчому рівні закріплено вимогу щодо обґрунтування відмови у прийнятті на роботу або просуванні по службі особи з інвалідністю, що є додатковим інструментом протидії дискримінації.

Для стимулювання найму осіб із найбільш складними формами порушень закон запроваджує преференції, за якими працевлаштування однієї особи з інвалідністю I групи або особи з порушеннями зору чи психіки II групи може зараховуватися як виконання нормативу за два робочих місця. Окрім цього, держава бере на себе зобов'язання щодо розвитку соціальних послуг на робочому місці, зокрема послуг персонального асистента, що має зменшити бар'єри для інтеграції фахівців у робочі процеси.

Закон розширює категорії підприємств, які можуть користуватися фінансовою підтримкою для забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю. Це відкриває нові перспективи для соціально орієнтованого бізнесу, який тепер зможе створювати нові підприємства трудової інтеграції осіб з інвалідністю. Закон також передбачає і новий формат підприємств захищеного працевлаштування для некомерційної господарської діяльності, що має дозволити реалізувати право на працю, зокрема, людям з важкими та комплексними формами інвалідності.

Окремим аспектом реформи є посилення вимог до якості працевлаштування: тепер для зарахування особи до виконання нормативу її заробітна плата обов'язково має перевищувати розмір встановленої мінімальної заробітної плати, а робота має бути основною, що має запобігати практиці «фіктивного» працевлаштування та т.з. «оренди трудових книжок». Також закон поширює вимоги щодо працевлаштування фахівців з інвалідністю на державний сектор і органи місцевого самоврядування, усуваючи прогалини, які раніше дозволяли уникати квотування на посадах державної служби та у комунальних підприємствах.

Разом з тим, основні положення закону набрали чинності тільки з 1 січня 2026 року, та багато практичних аспектів його імплементації залишаються незрозумілими через відсутність детальної нормативної бази та рекомендацій для роботодавців. У цьому контексті існує значний ризик того, що без послідовного моніторингу з боку громадянського суспільства, експертної думки та діалогу із зацікавленими сторонами реформа може не досягти своєї мети — розширення можливостей працевлаштування та забезпечення самостійного життя для людей з інвалідністю.

Також постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2025 року №1308 затверджено Порядок перепланування, ремонтних робіт та облаштування робочих місць для осіб з інвалідністю, який також набрав чинності 1 січня 2026 року.

Флагманський проєкт. Флагманський проєкт Міністерства економіки «Робота без бар'єрів» об'єднує інструменти сприяння працевлаштуванню, професійній мобільності та самозайнятості. У межах проєкту реалізуються програми компенсації роботодавцям, грантової підтримки малого бізнесу та ваучерного навчання, зокрема для осіб з інвалідністю, ветеранів і ветеранок, людей віком 50+⁴⁹.

Підтримка роботодавців. Запроваджено механізми фінансової компенсації витрат на облаштування безбар'єрних робочих місць. Станом на кінець 2025 року понад 2 900 роботодавців скористалися державною підтримкою. У межах програм підтримки зайнятості та підприємництва «Власна справа» видано понад 28 000 грантів на започаткування і розвиток бізнесу, а також понад 65 700 ваучерів на професійне навчання, перекваліфікацію та підвищення кваліфікації⁵⁰.

49 Робота без бар'єрів. <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/flagmanskii-proekt-minekonomiki.pdf>

50 Власна Справа: більше українців зможуть отримати гранти на старт або розвиток бізнесу у 2025 році. <https://me.gov.ua/news/detail/ca2eb10c-4f90-4215-a210-1b23aa410bfc?lang=uk-ua&title=vlasnasprava>

Регіональні практики. У Черкаській області понад 560 роботодавців отримали компенсації за облаштування інклюзивних робочих місць⁵¹. У Харківській області з початку року працевлаштовано 422 особи з інвалідністю⁵².

Працевлаштування осіб з інвалідністю. У 2025 році кількість отримувачів послуг Державної служби зайнятості серед осіб з інвалідністю зросла майже на 9% порівняно з 2024 роком і становила близько 39 тис. осіб. За сприяння Служби працевлаштовано близько 10 тис. людей з інвалідністю, що на 6,4% більше, ніж роком раніше. Найбільшу кількість звернень і працевлаштувань зафіксовано у Житомирській, Львівській, Черкаській, Полтавській, Дніпропетровській, Київській та Харківській областях. Профорієнтаційними послугами охоплено близько 94% клієнтів.

Упродовж року 3,6 тис. осіб з інвалідністю пройшли професійне навчання за кошти Державної служби зайнятості, що на 47% більше, ніж у 2024 році; кількість ваучерів на навчання зросла на 24% — до 1,6 тис., а учасників громадських та інших тимчасових робіт — до 2,3 тис. осіб. Кількість компенсацій роботодавцям за облаштування інклюзивних робочих місць зросла більш ніж на 26% і становила 2,4 тис. на суму 184 млн грн; у 2026 році граничні розміри таких компенсацій були збільшені. За результатами опитування Служби зайнятості, 88% роботодавців, які планують найм у 2026 році, повідомили про готовність працевлаштовувати осіб з інвалідністю⁵³.

5.5.3. Виклики та перспективи

Обмежений доступ до ринку праці. Попри наявність програм компенсації витрат роботодавців на облаштування робочих місць, рівень зайнятості осіб з інвалідністю залишається низьким. Механізми підтримки мають фрагментарний характер і не завжди супроводжуються системною інформаційною та консультаційною підтримкою роботодавців. Пристосування робочих місць часто сприймається як додаткове фінансове навантаження.

«Також виникають складнощі з бізнесом. Якщо це нове будівництво, то власники зобов'язані врахувати безбар'єрність. А стосовно тих підприємств, які існують, підприємці не готові вкладати гроші в таке переобладнання»,
— розповідає **Тетяна Бабич, начальниця відділу архітектури Дмитрівської територіальної громади**⁵⁴

Водночас у комунікаціях органів місцевого самоврядування економічна безбар'єрність представлена значно рідше, ніж фізична або інформаційна. Аналогічна тенденція простежується і в публічних зверненнях бенефіціарів, які частіше акцентують увагу на доступності будівель, транспорту та інформації, ніж на питаннях зайнятості чи економічної самореалізації.

51 Черкащина – серед лідерів за створенням робочих місць для людей з інвалідністю. <https://ck-oda.gov.ua/novy-ny-cherkaskoyi-oblasti/cherkashhyna-sered-lideriv-za-stvorenyyam-robochyh-misch-dlya-lyudej-z-invalidnistyuj/>

52 З початку року на Харківщині забезпечили зайнятість для понад 420 людей з інвалідністю. <https://kharkivoda.gov.ua/news/132396>

53 У 2025 році зросла кількість людей з інвалідністю, які скористалися послугами Служби зайнятості. <https://don.dcz.gov.ua/novyna/u-2025-roci-zroslo-kilkist-lyudej-z-invalidnistyuj-yaki-skorystalysya-poslugamy-sluzhby>

54 «Важливі об'єкти розташовані колом». У Дмитрівській громаді на Кіровоградщині працює маршрут безбар'єрності. <https://suspilne.media/kropyvnytskyj/997469-vazlyvi-dla-lyudej-obekti-roztafovani-kolom-u-dmitrivskij-gromadi-na-kirovogradshini-pracue-marsrut-bezbarernosti/>

5.6. Суспільно-громадянська безбар'єрність

Напрямок суспільно-громадянської безбар'єрності є найбільшим за обсягом у структурі Плану заходів та охоплює 7 стратегічних цілей, 32 завдання і понад 300 заходів. Він стосується рівноправної участі всіх, без виключення, громадян у суспільно-політичному житті, доступу до усього спектру послуг та сервісів, культури, спорту, туризму, правосуддя та виборчих процесів.

За даними звітності, у межах цього напрямку 2 216 заходів виконано, 1 568 — перебувають у процесі виконання, 91 захід відкладено, 105 — не розпочато, що робить суспільно-громадянську безбар'єрність найбільш масштабним напрямком реалізації Національної стратегії безбар'єрності.

5.6.1. Ключові досягнення

Законом України від 26 березня 2025 року №4332-ІХ внесено зміни щодо удосконалення надання соціальних послуг. Документ вводить поняття «послуг загальнонаціонального значення», регламентує діяльність мультидисциплінарних команд і посилює контроль якості надання підтримки.

З 1 січня 2025 року набула чинності нова система оцінювання повсякденного функціонування особи, запроваджена пакетом нормативних актів, ухвалених наприкінці 2024 року, зокрема Законом №4170-ІХ та постановою Кабінету Міністрів України №1338.

Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2025 року №1060 розпочато проєкт щодо надання послуг з адаптації для ветеранів, які втратили зір. Паралельно у 2025 році понад 100 тис. українців отримали майже 400 тис. допоміжних засобів реабілітації на суму 4,9 млрд грн. Також розширено систему підтриманого проживання: 14 будинків у п'яти регіонах стали домом для 81 особи.

У 2025 році також було затверджено галузеві стандарти реабілітації, зокрема щодо надання допомоги при травмах спинного мозку, церебральному паралічі та після ампутації кінцівок. Окрему увагу приділено обороноздатності: Міноборони на 100% закрило потребу у жіночій військовій формі та поставило 450 тис. одиниць адаптивного одягу («Пакунок пораненого»).

Законом України №4370-ІХ адаптивний спорт закріплено як складову державної політики у сфері фізичної культури і спорту. За рік ветерани здобули 286 медалей на міжнародних змаганнях, а адаптивні клуби запрацювали на 200 локаціях у 18 областях.

РЕФОРМА МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ. З 1 січня 2025 року запроваджено нову систему оцінювання повсякденного функціонування особи, яка замінила МСЕК і ґрунтується на Міжнародній класифікації функціонування (МКФ)⁵⁵. Законодавчою основою реформи стали Закони України №4030-ІХ⁵⁶ та №4170-ІХ⁵⁷ (жовтень–грудень 2024 року), а також Стратегія деінституціалізації до 2034 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України №1315-р від 24.12.2024⁵⁸.

Упродовж першого року функціонування системи до електронної платформи було внесено 581 041 справу, у 523 756 з них ухвалено рішення експертними командами. Середній строк розгляду скоротився з понад 30 днів на початку запуску до менш ніж 19 днів у грудні 2025 року. У системі

55 Міністерство охорони здоров'я України. Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я. <https://moz.gov.ua/uk/mkf>

56 Закон України. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення процедур проведення медико-соціальної експертизи. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4030-20#Text>

57 Закон України. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування медико-соціальної експертизи та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4170-20#Text>

58 Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 24 грудня 2024 р. №1315-р про схвалення Стратегії реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів та деінституціалізації догляду за повнолітніми особами з інвалідністю та особами старшого віку до 2034 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2024-%D1%80#Text>

здіяно 303 заклади охорони здоров'я, 1377 експертних команд, 7307 лікарів у складі експертних команд, понад 40 тис. лікуючих лікарів, які формують електронні направлення, а також 964 адміністратори, що супроводжують процеси в закладах.

Запроваджено екстериторіальний принцип — особа не прив'язана до місця реєстрації та може обрати заклад із переліку, доступного на дашборді МОЗ. Усі справи ведуться в електронній системі; рішення автоматично передаються до Міністерства соціальної політики, Пенсійного фонду України, а також за потреби — до інформаційних систем Міністерства оборони України.

Для розгляду скарг створено Центр оцінювання функціонального стану особи. Станом на 3 грудня 2025 року до Центру надійшло 15 349 заяв на оскарження рішень експертних команд та МСЕК, з яких 7 331 розглянуто. Окремо здійснюється перевірка рішень МСЕК щодо посадових осіб державних органів у співпраці з правоохоронними органами; до переліку перевірки включено 2 630 посадовців із понад 70 органів⁵⁹.

РЕАБІЛІТАЦІЯ. Безоплатна реабілітаційна допомога надається у 379 закладах охорони здоров'я стаціонарно та у 533 — амбулаторно. Обсяг фінансування у 2025 році зріс до 6 млрд грн. Кількість фахівців мультидисциплінарних команд залучена у сфері реабілітації перевищила 12 тис., що у вісім разів більше, ніж у 2022 році. Створено 7 Центрів досконалості. Це — клінічні мультидисциплінарні реабілітаційні центри, розвиток яких ініціювало Міністерство охорони здоров'я та які виступають носіями досвіду та експертизи для інших закладів. Такі центри діють у Києві (два), Івано-Франківську, Дніпрі, Вінниці, Тернополі та Рівному. Центри досконалості започатковані та розвиваються на базі прогресивних реабілітаційних відділень багатопрофільних лікарень, де починають реабілітацію пацієнтів ще з гострого періоду. Головна мета роботи Центрів досконалості — підвищення кваліфікації фахівців з реабілітації різних професій та навчання мультидисциплінарних реабілітаційних команд⁶⁰.

У 2025 році безоплатну реабілітацію отримали понад 435 тисяч пацієнтів і пацієнок із усієї країни. Також затверджено стандарти реабілітації при травмах спинного мозку, церебральному паралічі та ампутаціях.

ДОПОМІЖНІ ЗАСОБИ РЕАБІЛІТАЦІЇ. За 11 місяців 2025 року понад 100 тис. осіб отримали майже 400 тис. допоміжних засобів реабілітації на суму понад 4,9 млрд грн. У протезно-ортопедичній галузі працює близько 130 підприємств, з яких понад 70 спеціалізуються на виготовленні протезів та ортезів.

СОЦІАЛЬНА ПОСЛУГА З КОНСУЛЬТУВАННЯ ЩОДО ПРИСТОСУВАННЯ ЖИТЛА. Державний стандарт соціальної послуги консультування з пристосування житлових приміщень для осіб з інвалідністю та порушеннями функціонування затверджений Наказом Мінсоцполітики від 29.09.2025 р. №489-Н. Стандарт визначає єдині вимоги до змісту, обсягу та якості послуг, спрямованих на адаптацію житла осіб з інвалідністю чи обмеженнями повсякденного функціонування. Ця послуга, що надається як індивідуально (вдома або дистанційно), так і групово, передбачає експертну допомогу в облаштуванні простору допоміжними засобами реабілітації та асистивними технологіями для забезпечення безбар'єрності, незалежності та кращої якості життя отримувача. Стандарт регулює порядок звернення, формування мультидисциплінарних команд для оцінки потреб, підготовку фахівців, а також умови надання послуги на безоплатній або платній основі залежно від джерел фінансування. Водночас для запуску надання соціальної послуги по країні необхідно провести навчання соціальних працівників та соціальних менеджерів, налагодити механізми залучення до консультацій ключових фахівців, зокрема ерготерапевтів.

59 Міністерство охорони здоров'я України. Перший рік нової системи оцінювання повсякденного функціонування. <https://www.facebook.com/share/p/18C6aRzkCo/>

60 В медзакладах України працює сім центрів досконалості – хабів для розвитку сучасної безбар'єрної реабілітації. <https://moz.gov.ua/uk/v-medzakladah-ukrayini-pracyuye-sim-centriv-doskonalosti-habiv-dlya-rozvitku-suchasnoyi-bez-bar-yernoji-reabilitaciyi>

АДАПТИВНИЙ СПОРТ. Адаптивні спортивні клуби функціонують у 18 областях та місті Києві — загалом близько 200 локацій у межах проекту «Активні парки», які у 2025 році відвідали більше 85 тис. раз⁶¹. Міністерством молоді та спорту разом з ПРООН було підготовлено 104 тренери, затверджено методичні рекомендації для тренерів-наставників за принципом «рівний — рівному» та профінансовано грантові проекти для розвитку клубів у громадах.

На Дніпропетровщині створено ветеранську команду з баскетболу на кріслах колісних «ТитаниUA»⁶². На Рівненщині розвивається ампфутбол (команда «Верес Мрія»), а ініціатива «Адаптивні клуби. Нестримні» діє у семи громадах і сприяє фізичній реабілітації ветеранів та осіб з інвалідністю⁶³.

ПІДТРИМКА ВЕТЕРАНІВ. Функціонують 15 просторів турботи на базі закладів охорони здоров'я в межах проекту «Формула гідного повернення до цивільного життя» Міністерства у справах ветеранів. У громадах ветеранів підтримують 2295 фахівці із супроводу, які надали понад півмільйона консультацій та практичної підтримки. Усі ключові державні сервіси для ветеранів та членів їх родин зібрані на платформі «Ветеран PRO» та інтегровані в застосунок «Дія». Підтримку для запуску або розвитку бізнесу отримали 1 779 ветеранів.

БЕЗБАР'ЄРНІ АВТОШКОЛИ. В межах флагманського проекту Міністерства внутрішніх справ України створена мережа автошкіл для людей із інвалідністю, зокрема, із порушеннями опорно-рухового апарату, які хочуть навчитися керувати автівкою. Мережа працює у Київській області, Дніпрі, Кропивницькому, Львові, Одесі, Кам'янець-Подільському та Вінниці. Від початку роботи проекту завершили навчання, успішно склали відповідні іспити та отримали посвідчення водія 267 осіб, з них 122 особи – діючі або колишні військовослужбовці⁶⁴.

ДОСТУП ДО ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ. Центральна виборча комісія, своєю чергою, затвердила порядок облаштування виборчих дільниць допоміжними засобами, щоб забезпечити право на голос для громадян, які мають інвалідність та порушення функціонування.

5.6.2. Виклики та перспективи

ВИПАДКИ ГРОМАДСЬКОГО ОПОРУ ВСТАНОВЛЕННЮ ЕЛЕМЕНТІВ РОЗУМНОГО ПРИСТОСУВАННЯ. Фіксуються випадки суспільного спротиву впровадженню елементів безбар'єрності на місцевому рівні. Показовим був конфлікт в Івано-Франківську, де мешканці будинку протестували проти встановлення пандуса для дитини з інвалідністю, мотивуючи це тим, що конструкція «некрасива».

« У вас залишається повністю сходи. Коли робили інші пандуси, то ми частинку сходів забрали. У вас сходи не забираються, воно йде з боку. У вас тут взагалі немає благоустрою, який руйнується. Якщо б я розумів, то у вас тут були якісь елементи, дитячий майданчик... а воно взагалі не заважає, воно збоку»,

— пояснює доцільність встановлення пандусу Микола Макар –
представник Урядового уповноваженого з прав осіб з інвалідністю
в Івано-Франківській ОДА⁶⁵

61 Активні парки. <https://ap.sportforall.gov.ua/start>

62 На Дніпропетровщині новостворена команда з баскетболу на кріслах колісних зібралась на перше тренування. <https://adm.dp.gov.ua/news/na-dnipropetrovshchyni-novostvorena-komanda-z-basketbolu-na-krislakh-kolisnykh-zibralas-na-pershe-trenuvannia>

63 Рівненщина взяла курс на безбар'єрність у культурі, молоді та спорті. <https://www.rv.gov.ua/news/rivnenshchyna-vziala-kurs-na-bezbariernist-u-kulturi-molodi-ta-sporti>

64 У Кам'янець-Подільському реалізується флагманський проект – «Безбар'єрна автошкола». <https://www.adm-km.gov.ua/?p=158631>

65 Чим завершився скандал з пандусом для дитини з інвалідністю в Івано-Франківську (фото). <https://versii.if.ua/novunu/chym-zavershyvsya-skandal-z-pandusom-dlya-dytyny-z-invalidnistyu-v-ivano-frankivsku-foto/>

Схожий конфлікт у Львові також висвітлювався у медіа:

«Сусіди виступили проти пандуса... Як можна порівнювати «красу» будинку з базовою потребою потрапити до своєї квартири, для мене не зрозуміло»,
— констатує *Сергій Власов, військовий з ампутованою кінцівкою, Львів*⁶⁶

Кадровий дефіцит фахівців із супроводу ветеранів. Зберігається кадровий дефіцит фахівців із супроводу ветеранів. До прикладу, на Рівненщині у 12 громадах відсутні такі фахівці, внаслідок чого спостерігається недостатня комунікація із захисниками та захисницями на місцевому рівні щодо реабілітації, соціальної підтримки, працевлаштування тощо⁶⁷.

«Виникають проблеми з отриманням посвідчення учасника бойових дій, отриманням групи інвалідності, перерахунком пенсії... Неофіційно нам рекомендують через суди домагатися отримання потрібних довідок»,
— *Юрій Братусь, ветеран, Бориспіль*⁶⁸

6. Регіональний зріз

6.1. Регіони-лідери

Вінницька, Волинська та Чернігівська ОДА є лідерами за кількістю виконаних завдань Плану заходів на 2025-2026 рік. За даними RBM-системи КМУ на Вінничині — виконано 118 заходів, 1 відкладено; Волинська ОДА — 116 виконано, 3 виконується; Чернігівська ОДА — 113 виконано, 6 виконується.

Хмельницьчина посіла 8-ме місце в Україні за відсотком обстежених об'єктів: із 6 299 перевірених — 46% безбар'єрні, 37% частково безбар'єрні. Хмельницький посів 2-ге місце в «Індексі безбар'єрності» серед міст з населенням 100к+⁶⁹.

Сумщина, попри об'єктивно складну безпекову ситуацію, увійшла до топ-10 областей за індексом безбар'єрності, зокрема Роменська громада посіла 2-ге місце у своїй категорії⁷⁰.

Тернопільщина має рівень безбар'єрності на 10% вищий за середній по Україні. Обстежено 3 541 об'єкт: ЦНАПи безбар'єрні на 74%, заклади охорони здоров'я — на 59%⁷¹.

Чернівецька область займає перше місце в Україні за безбар'єрністю закладів охорони здоров'я та друге — за доступністю закладів освіти й споруд цивільного захисту⁷².

Полтавщина. Сергіївська ТГ посіла перше місце в Україні за індексом безбар'єрності громад⁷³.

66 Місто без бар'єрів: як Львів стає доступним.

<https://city-adm.lviv.ua/news/society/social-sphere/misto-bez-baryeriv-yak-lviv-staye-dostupnym/>

67 На Рівненщині обговорили посилення підтримки ветеранів у громадах.

<https://www.rv.gov.ua/news/na-rivnenshchyni-obhovoryly-posylennia-pidtrymky-veteraniv-u-hromadakh>

68 Повернути демобілізованих з війни: у Борисполі пройшов тиждень безбар'єрності.

<https://i-visti.com/news/15914-povernuti-demoblzovanih-z-vyni-u-borispol-proyshov-tizhden-bezbaryernost.html>

69 На шляху до інклюзивності: Хмельницький посів друге місце в Індексі безбар'єрності серед великих громад.

<https://www.khm.gov.ua/uk/all-news/na-shlyakhu-do-inklyuzivnosti-khmelnickiy-posiv-drugie-misce-v-indeksi-bezbar-ernosti-sered>

70 Сумщина увійшла до топ-10 регіонів за індексом безбар'єрності.

<https://debaty.sumy.ua/news/sumshhina-uvijshla-do-top-10-regioniv-za-indeksom-bezbar-yernosti>

71 Тернопільщина розширює безбар'єрний простір: результати 2024 року та плани на майбутнє.

<https://oda.te.gov.ua/news/sohodni-vidbulosia-pershe-zasidannia-rady-bezbariernosti-pry-ternopilskii-oblasnii-viiskovii-administratsii-pid-holovuvanniam-pershoho-zastupnyka-nachalnyka-ova-stepana-kuibidy>

72 Буковина — серед лідерів у створенні безбар'єрного середовища в Україні.

<https://bukoda.gov.ua/news/bukovyna-sered-lideriv-u-stvorenni-bezbariernoho-seredovishcha-v-ukraini>

73 Безбар'єрність на Полтавщині: Сергіївська ТГ посіла перше місце в Україні.

<https://suspilne.media/poltava/1175194-bezbarernist-na-poltavsini-sergiivska-tg-posila-perse-misce-v-ukraini/>

6.2. Найкращі практики регіонів

6.2.1. Комплексні безбар'єрні маршрути за проектом

«Рух без бар'єрів»

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ. У Вінниці реалізується проєкт створення безбар'єрного маршруту протяжністю близько 12 км, який охоплює ключові вулиці центральної частини міста та забезпечує доступ до адміністративних, соціальних і комерційних об'єктів⁷⁴. За результатами попереднього періоду область виконала всі заплановані завдання у сфері безбар'єрності.

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ. У Рівному впроваджується безбар'єрний маршрут загальною протяжністю 8 км, перша черга якого становить 4,5 км. На реалізацію проєкту передбачено понад 100 млн грн з державного, обласного та місцевого бюджетів, а також із залученням приватного бізнесу. До ініціативи долучилися п'ять бізнесів: «Нова пошта», мережа «Аврора», ТРЦ «Злата Плаза», бізнес-центр «Манхеттен» та пасаж «Прем'єр»⁷⁵.

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ. У Житомирі розроблено проєкт так званого «безбар'єрного трикутника» протяжністю 21 км. Загальна вартість проєкту перевищує 60 млн грн, з яких 28,5 млн грн становить державна субвенція, 17,6 млн грн — кошти бюджету громади, 15,2 млн грн — обласного бюджету. Проєкт охоплює ключові транспортні та соціальні вузли міста⁷⁶.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ. У Тернополі будується безбар'єрний маршрут протяжністю близько 4 км, який має з'єднати міську лікарню №3 з центральною частиною міста. Перший етап робіт уже завершено. Проєкт орієнтований насамперед на доступність медичних послуг⁷⁷.

Львівська область. У регіоні пріоритет надається створенню масштабних безбар'єрних маршрутів загальною протяжністю 14,6 км, які з'єднують медичні хаби, а також розвитку цифрової доступності послуг громад⁷⁸.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ. У Дніпрі реалізується модернізація трамвайної інфраструктури в межах створення першого інклюзивного маршруту. Завершено першу ділянку робіт: облаштовано понад 1 000 метрів нової трамвайної колії та сучасну посадкову платформу поблизу ЦУМу⁷⁹.

НА КИЇВЩИНІ визначили ділянки першої черги для створення повноцінних безбар'єрних маршрутів, зокрема у Бучі йде робота над модернізацією ділянки у 3,6 км, у Славутичі 2,5 км шляху, який простягається від реабілітаційного центру до кіноконцертного комплексу, протяжність маршруту у селищі Бородянка становить 4,8 км. В Києві головні об'єкти маршруту: Головний військовий клінічний госпіталь, Майдан Незалежності, Центральний залізничний вокзал, загальною протяжністю 12,5 км⁸⁰.

74 Вінниця зручна для всіх. У місті продовжують облаштування безбар'єрного маршруту. <https://www.vmr.gov.ua/vinnitsia-zruchna-dlia-vsikh-u-misti-prodovzhuiut-oblashtuvannia-bezbar-ierno-ho-marshrutu>

75 Бізнес Рівного долучається до створення безбар'єрного маршруту. <https://www.rv.gov.ua/news/biznes-rivnoho-doluchaietsia-do-stvorennia-bezbarierno-ho-marshrutu>

76 Курс на безбар'єрність та інклюзивність. Реалізація першого безбар'єрного маршруту. <https://zt-rada.gov.ua/?pages=20534>

77 Місто для усіх: у Тернополі впроваджують масштабний проєкт із безбар'єрності. <https://ternopilcity.gov.ua/news/94244.html>

78 Як у Львові облаштовують безбар'єрний маршрут, який змінить тротуари, зупинки, парки та навіть автобуси (відео). <https://city-adm.lviv.ua/news/society/social-sphere/yak-u-lvovi-oblashtovuiut-bezbarierni-marshrut-iaki-zminyt-trotu-ary-zupynky-parky-ta-navit-avtobusy-video/>

79 Оновлюють трамвайну колію: у Дніпрі проінспектували створення першого інклюзивного маршруту за проєктом «Рух без бар'єрів». <https://adm.dp.gov.ua/news/onovliuut-tramvainu-koliu-u-dnipri-proinspektuvaly-stvorennia-persho-ho-inkliuzivno-ho-marshrutu-za-proiektom-rukh-bez-barieriv>

80 На Київщині створюють повноцінні безбар'єрні маршрути. Де саме. <https://suspilne.media/kyiv/1018001-na-kiivsini-stvoruut-povnocinni-bezbarerni-marsruti-de-same/>

В ОДЕСІ розпочато капітальний ремонт 3 км тротуару, зупинок та дороги в межах 19,9 км маршруту⁸¹.

6.2.2. Інклюзивні сервіси

«СОЦІАЛЬНЕ ТАКСІ». Послуга перевезення маломобільних груп населення до медичних закладів і державних установ діє у Бучі, Прилуках та 12 громадах Сумської області, як альтернатива недоступному громадському транспорту^{82,83}.

«МОБІЛЬНА ВАЛІЗА». Механізм надання адміністративних послуг ЦНАП за місцем проживання маломобільних осіб впроваджено у 14 громадах Рівненської області, а також на Херсонщині та у Коломиї⁸⁴.

СЕРВІС «ЄДИНЕ ВІКНО ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ». Сервіс комплексного обслуговування ветеранів в одному місці запроваджено у Хмільнику Вінницької області та Полтаві, що дозволяє зменшити кількість звернень до різних установ⁸⁵.

ОНЛАЙН-СЕРВІС ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО БАР'ЄРИ. У Вараській громаді Рівненщини діє онлайн-сервіс, через який мешканці можуть повідомляти про об'єкти, що не відповідають вимогам доступності⁸⁶.

СОЦІАЛЬНІ МАРШРУТИ. У громадах Дніпропетровської області курсують 43 соціальні маршрути, які охоплюють понад 180 населених пунктів у Синельниківському, Криворізькому, Нікопольському, Павлоградському та Дніпровському районах⁸⁷.

«ВІДДІЛЕННЯ НА КОЛЕСАХ». На Миколаївщині мобільні банківські відділення Ощадбанку забезпечують доступ до фінансових послуг у громадах Березнегуватська, Первомайська, Галицинівська, Горохівська та Баштанська⁸⁸.

6.2.3. Інклюзивна культура та туризм

ЗАКАРПАТТЯ. У Мукачеві реалізується проєкт «Місто на дотик», що передбачає створення тактильних мініатюр туристичних пам'яток для людей з порушеннями зору⁸⁹.

ІВАНО-ФРАНКІВЩИНА. Театральна кампанія «Шосте чуття» проводить вистави з урахуванням сприйняття незрячих та слабозорих глядачів («Театр відчуттів»), а також воркшопи та лабораторії про те, як саме створювати такі перформанси⁹⁰.

81 В Одесі планують капітально відремонтувати тротуари, дороги та зупинки громадського транспорту на площі 23 тисячі квадратних метрів.
<https://suspiilne.media/odesa/1101076-v-odesi-vidremontuut-dorogi-j-trotuari-na-dvoh-dilankah-z-urahuvannam-bez-barernosti/>

82 Безбар'єрність у дії: як на Київщині реалізується послуга «соціальне таксі».

<https://koda.gov.ua/bezbaryernist-u-diyi-yak-na-kyivshyni-realizuyetsya-posluga-soczialne-taksi/>

83 БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ — ЦЕ КОЛИ МОЖЕШ БЕЗПЕРЕШКОДНО ДІСТАТИСЯ ВАЖЛИВИХ МІСЦЬ. <https://oht.sm.gov.ua/index.php/uk/gumanitarna-politika/bezbar-ernist/24489-bezbar-ernst-tse-koli-mozhesh-bezpereshkodno-distatitsya-vazhliv-ikh-mists>

84 Послуги без бар'єрів: «Мобільні валізи» ЦНАПів працюють у 14 громадах Рівненщини.
<https://www.rv.gov.ua/news/posluhy-bez-barieriv-mobilni-valizy-tsnapiv-pratsiuiut-u-14-hromadakh-rivnenshchyny>

85 У Хмільнику ветеранам забезпечили безбар'єрний доступ у ЦНАП.

<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/4026995-u-hmilniku-veteranam-zabezpecili-bezbarernij-dostup-u-cnap.html>

86 Жителі Вараської громади можуть повідомляти про бар'єри через онлайн-сервіс.

<https://www.rv.gov.ua/news/zhyteli-varaskoi-hromady-mozhut-povidomliaty-pro-bariery-cherez-onlain-servis>

87 Ще у двох громадах області запустили соціальні маршрути.

<https://adm.dp.gov.ua/news/shche-u-dvokh-hromadakh-oblasti-zapustyly-sotsialni-marshruty>

88 «Ощадбанк» відкрив мобільне відділення у Миколаївській області.

<https://business.rayon.in.ua/news/785845-oshchadbank-vidkriv-mobilne-viddilennya-u-mikolaivskiy-oblasti>

89 У Мукачеві в рамках інклюзивного проєкту створюють тактильні мініатюри туристичних родзинок.

<https://zaktour.gov.ua/u-mukachevi-v-ramkakh-inkluzyvnoho-proiektu-stvoriat-taktylni-miniatiury-turystychnykh-rodzynok/>

90 Театр «Шосте чуття». https://www.instagram.com/p/DQesO7OI2QM/?img_index=1

РІВНЕНЩИНА. Реалізовано екскурсійний проєкт для незрячих людей «Не в темряві», який включає тактильні макети п'яти історичних споруд та аудіосупровід через QR-код. Експонати доступні в музейних закладах Рівненської, Волинської та Житомирської областей⁹¹.

МИКОЛАЇВ. Миколаївський обласний краєзнавчий музей впроваджує сенсорні методики та унікальні інклюзивні програми для дітей з інвалідністю⁹².

КИЇВ. На ВДНГ відкрили Терапевтичний сад — простір для відновлення та сенсорного розвантаження військових та цивільних. Завдяки візуальним, звуковим і тактильним взаємодіям із природою, сад сприятиме зниженню рівня тривожності, відновленню зв'язку з тілом, а також реабілітації після фізичних і психологічних травм⁹³.

СУМЩИНА. У театрі імені Щепкіна показують вистави з перекладом українською жестовою мовою. Технічне оснащення включає індукційні петлі для слухових апаратів та імплантів, персональні навушники для слабочуючих людей, рухомий рядок на екрані та переклад жестовою мовою⁹⁴.

ОДЕСА. В місті працює інклюзивний пляж, яким за сезон скористалися понад 25 тисяч осіб з інвалідністю та їхніх супроводжуючих. Зокрема, було організовано 12 поїздок для 300 маломобільних мешканців Миколаєва⁹⁵.

6.2.4. Реабілітаційні модулі

У невеликих містах і громадах встановлюють мобільні реабілітаційні модулі для ветеранів і цивільних осіб, які постраждали внаслідок війни. Такі модулі відкрито, зокрема, у Тальному Черкаській області⁹⁶, Хотині Чернівецької області⁹⁷ та Моршині Львівської області.

Модулі забезпечують комплексну допомогу — фізичну, психологічну, соціальну та професійну — без необхідності виїзду до інших міст. Проєкт є четвертим у межах соціальної франшизи за підтримки Visa та Ощадбанку і реалізується як частина Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» — ініціативи першої леді Олени Зеленської.

6.3. Специфіка прифронтових територій

ХЕРСОНЬСКА ТА МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТІ. Постійні обстріли ускладнюють реалізацію системних проєктів з безбар'єрності. Пріоритет надається мобільним форматам надання послуг, зокрема виїзним ЦНАПам, мобільній паліативній допомозі тощо⁹⁸. Проєкт «Підтримане проживання» також не може бути реалізований безпосередньо в цих областях, тому послуги надаються на базі закладів в інших регіонах.

91 На Рівненщині провели екскурсію для незрячих «Не в темряві».

<https://www.rv.gov.ua/news/na-rivnenshchyni-provely-ekskursiiu-dlia-nezriachykh-ne-v-temriavi>

92 Музей для всіх: у Миколаєві впроваджують сенсорні методики для маленьких відвідувачів. <https://mykolaiv.rayon.in.ua/news/865140-muzey-dlya-vsikh-u-mikolaevi-vprovadzhuut-sensorni-metodiki-dlya-malenykh-vidviduvachiv>

93 На ВДНГ представили концепцію Терапевтичного саду — простору для відновлення військових та цивільних. <https://mindev.gov.ua/news/na-vdnh-predstavlyly-kontseptsiuu-terapevtychnoho-sadu-prostoru-dlia-vidnovlennia-viiskovykh-ta-tsyvilnykh>

94 БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ — ЦЕ КОЛИ МОЖЕШ ВІДЧУТИ ТЕАТР БЕЗ ПЕРЕШКОД. <https://oht.sm.gov.ua/index.php/uk/gumanitar-na-politika/bezbar-ernist/24293-bezbar-ernst-tse-koli-mozhesh-vidchuti-teatr-bez-pereshkod>

95 На інклюзивному пляжі в Одесі відбулося закриття оздоровчого сезону. Фото, відео. <https://omr.gov.ua/ua/news/243293/>

96 У Тальному на Черкащині відкрили безбар'єрний реабілітаційний модуль для ветеранів. https://www.golos.com.ua/article/387906#google_vignette

97 У Хотині відкрили безбар'єрний реабілітаційний модуль для українців, які постраждали від війни. <https://bukoda.gov.ua/news/u-khotyni-vidkryly-bezbariarnyi-reabilitatsiyni-modul-dlia-ukraintsiv-iaki-postrazhdaly-vid-viiny>

98 Національний тиждень безбар'єрності у Херсонському районі. <https://khersonrda.gov.ua/2025/05/25/nacjonalnyj-tyzhden-bezbaryernosti-u-hersonskomu-rajoni/>

« На жаль, через реформу фінансування бюджетів місцевих рад, за якою вагома частина наповнення бюджету Миколаївської міської територіальної громади відійшла до розпорядження центральної влади та через дію воєнного стану та його обмеження органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити фінансування першочергових потреб для виконання робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії РФ»,
— *ззначають в Управлінні сталого розвитку Миколаївської міськради*⁹⁹

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ. Робота громад здійснюється в умовах релокації та дистанційного надання послуг. З початку повномасштабного вторгнення евакуйовано 47 000 маломобільних осіб. Щоденно в області функціонують 18–20 евакуаційних груп, готових здійснювати вивезення населення¹⁰⁰.

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ. 29 закладів надання соціальних послуг працюють у релокації в інших регіонах, з них лише 1 є повністю доступним, 16 — частково доступними.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ. Основна увага зосереджена на забезпеченні безпечного доступу до освіти, зокрема через будівництво «підземних шкіл» та інклюзивних укриттів¹⁰¹. Придбано 18 шкільних автобусів, із яких 14 — інклюзивні. З початку 2025 року працевлаштовано 422 особи з інвалідністю¹⁰².

7. Голоси людей

Голоси самих людей — одна з ключових частин цього моніторингу. Саме повсякденний досвід людини найкраще показує, як працюють рішення з безбар'єрності на практиці — що справді допомагає, а що залишається формальністю. У всіх досліджених групах звучить спільна думка: безбар'єрність — це не «пільга» і не виняток із правил, а базова умова для гідного життя, самостійності та можливості реалізувати себе. Нижче зібрані свідчення згруповано за основними цільовими групами політики.

7.1. Ветерани війни з інвалідністю

Для ветеранів безбар'єрність — це насамперед можливість повернутися до активного життя: самостійно пересуватися містом, займатися спортом, працювати й не залежати від сторонньої допомоги. У їхніх словах постійно звучить тема гідності та права самому вирішувати, коли потрібна допомога, а коли — ні.

« Коли спуск крутий чи сходи... а людина просто запитає: чи потрібна допомога? І це вже важливо. Однак там, де я можу впоратися сам, не дозволяю нікому втручатися. Бо коли хтось робить це замість мене — це теж пригнічує»,
— *Іван Недобрик, ветеран, Житомир*¹⁰³

99 Миколаївці просили зробити перехід по Миру доступним для людей з інвалідністю: у міськраді відповіли, що це не першочергово.

<https://nikvesti.com/news/public/311892-problemna-dostupnist-pishokhidnogo-perekhodu-u-mikolaievi-ua>

100 Війна та безбар'єрність: як волонтери Донецької області та бізнесмени Кривого Рогу просувають доступність на місцях. <https://novosti.dn.ua/article/9906-vijna-ta-bezbar-yernist-yak-volontery-donetskoyi-oblasti-ta-biznes-meny-kryvogo-rogu-prosuvayut>

101 1 вересня у Харкові відкрили три нові підземні школи: як минув День знань.

<https://suspiilne.media/kharkiv/1103890-1-veresna-u-harkovi-vidkrili-tri-novi-pidzemni-skoli-ak-minuv-den-znan/>

102 З початку року на Харківщині забезпечили зайнятість для понад 420 людей з інвалідністю.

<https://kharkivoda.gov.ua/news/132396>

103 «Навіть у час війни треба рухатися до безбар'єрності», — ветеран з інвалідністю внаслідок війни під час зустрічі «Безбар'єрне майбутнє». <https://zt-rada.gov.ua/?pages=21160>

- « У будинку, де я мешкаю, встановили два електропідйомники. І це справді полегшення. Тепер мені не потрібна стороння допомога, щоб потрапити чи вийти з дому. Можу у будь-який час виходити у своїх справах. Та все ж, безбар'єрність починається ще й з людяності»,
— **Андрій Соловко, ветеран, Житомир**¹⁰⁴
- « Не ми повинні змінюватися для суспільства, суспільство має змінюватися для нас... Коли ми повертаємося з війни, хочеться бути потрібним, хочеться, щоб суспільство нас трошки розуміло»,
— **Дмитро Куриленко, ветеран (позивний «Дроно»)**¹⁰⁵

Для багатьох безбар'єрність напряду пов'язана з можливістю почати новий етап життя після поранення.

- « Для когось безбар'єрність — це можливість жити. А зараз таких, як я, що повернулися з війни з обмеженнями, дуже багато. Учора їздив у шпиталь на перевірку: там хлопці зовсім молоді. Їм треба жити далі, не падати духом. Тому безбар'єрність — це про шанс, про підтримку, про нормальне життя після війни»,
— **Сергій Слепцов, ветеран з порушенням зору, Житомир**¹⁰⁶
- « Коли я сам пересуваюсь містом, відчуваю, наскільки важливо, щоб тротуари були рівними, пандуси зручними, а вхід до будівель — доступним»,
— **Руслан Топчан, Звягель**¹⁰⁷

Окремо ветерани звертають увагу на значення підготовленості персоналу та людського ставлення — поряд із фізичною доступністю.

- « Водій електротранспорту допомагає: відкрив пандус, і це важливо для людини, яка пересувається на кріслі колісному. Світлофори — на автономному живленні, тож працюють навіть під час відключень. Ліфт у Прозорому — зручний, із голосовим супроводом. Навігація зрозуміла. Але найбільше мене вразило ставлення людей: фахівці реально підготовлені й уважні. Це не менш важливо, ніж фізична безбар'єрність»,
— **Андрій Соловко, ветеран із порушенням зору, амбасадор безбар'єрності, Славутич**¹⁰⁸
- « Пересуватися абсолютно комфортно — і на милицях, і на кріслі колісному... Тепер можу безперешкодно прогулятися»,
— **Михайло Павло, ветеран, Тернопіль**¹⁰⁹
- « Буваючи на змаганнях за кордоном, ми бачимо як реалізується безбар'єрність там. Нам є над чим працювати, маємо багато задумів з керівництвом обласної та місцевої влад. Від ветеранської спільноти зауважу, що нам всім потрібно співпрацювати, координуватися та реалізовувати спільні ідеї, й тоді все вийде»,
— **Артем Погорілий, ветеран, Полтава**¹¹⁰

104 У Тальному на Черкащині відкрили безбар'єрний реабілітаційний модуль для ветеранів.
https://www.golos.com.ua/article/387906#google_vignette

105 Повернути демобілізованих з війни: у Борисполі пройшов тиждень безбар'єрності.
<https://i-visti.com/news/15914-povernuti-demoblzovanih-z-vyni-u-borispol-proyshov-tizhden-bezbaryernost.html>

106 «Для когось безбар'єрність — це можливість жити», — ветеран війни з тростинкою в руках.
<https://zt-rada.gov.ua/?pages=21033>

107 В Україні сформовано першу всеукраїнську спільноту амбасадорів та амбасадорок безбар'єрності

108 Ветеран протестував пілотний безбар'єрний маршрут у Славутичі.
<https://bigkyiv.com.ua/veteran-protestuvav-pilotnyj-bezbaryernyj-marshrut-u-slavutychi/>

109 Місто для усіх: у Тернополі впроваджують масштабний проєкт із безбар'єрності.
<https://ternopilcity.gov.ua/news/94244.html>

110 Бізнес Полтавщини долучається до реалізації проєкту «Рух без бар'єрів». <https://poda.gov.ua/news/221920>

Водночас ветерани вказують на випадки невідповідності виконаних робіт вимогам доступності:

- «**Вкладається дуже багато, але правильність виконання робіт суперечить безбар'єрності. Думаю, треба більший контроль і правильність виконання»,**
— **Олександр, ветеран на кріслі колісному, Луцьк**¹¹¹
- «**На переході бордюри скошені абияк. Хтось закрив очі й просто підписав документи. Ну сядь сам у візок і проїдь»,**
— **Антон Іванців, ветеран, Черкаси**¹¹²
- «**Одна велика проблема — це сходи, їх або дуже багато або вони круті, це незручно. Також вони дуже слизькі. Бордюри, бруківка взагалі роздובана. Я ще більш-менш можу по ній рухатись, а якщо людина на двох протезах, їй набагато важче, а на кріслі колісному взагалі не реально»,**
— **Олександр Кунгуров, ветеран, Кропивницький**¹¹³

7.2. Люди з порушеннями опорно-рухового апарату

Для людей із порушеннями опорно-рухового апарату місто часто залишається простором постійних перешкод. Найчастіше вони стикаються з високими бордюрами, крутими пандусами (із кутом нахилу 15–17 градусів при нормі 5–8%), непрацюючими підйомниками, вузькими дверима та недоступним громадським транспортом.

- «**Скрізь бордюри, бордюри, бордюри. Ось тут виїхати, де з'їжджати, тут ніде з'їхати, лише їхати в кінець вулиці й там є пониження де можна з'їхати. Якщо ви були в інших містах, на заході України, там зовсім все по іншому. Там пониження в нуль — людина може спокійно пересуватися на кріслі колісному». «Бомбосховища у нас недоступні. Була відсутність електроенергії, я не могла вийти. Я живу на 8 поверсі. Ліфт не працював. Я ні разу не була в бомбосховищі»,**
— **Оксана Аксенко, Суми**¹¹⁴
- «**Для мене безбар'єрне середовище — це соціальна справедливість, а ще те, що впливає на моє здоров'я. Виконуючи дії, до яких непристосоване моє тіло, робитиму собі гірше. Наприклад, мені банально боляче підіймати ногу на 35 см, сідаючи у громадський транспорт. Тому такі платформи якраз і підвищують зручність користування міським транспортом»,**
— **Тетяна Рибкіна, амбасадорка безбар'єрності, Дніпро**¹¹⁵
- «**Людину треба буквально «вивести з чотирьох стін»: зробити доступними під'їзд, маршрут, магазин, лікарню. Лише тоді можна говорити про справжню безбар'єрність»,**
— **Іван Сівак, амбасадор безбар'єрності, Рівне**¹¹⁶

111 Люди з інвалідністю перевірили на доступність вулиці та громадські місця в Луцьку: висновки. <https://suspiilne.media/lutsk/1139760-ludi-z-invalidnistu-perevirili-na-dostupnist-vulici-ta-gromadski-misca-v-lucku-visitovki/>

112 «Критику приймаємо»: мер Черкас визнав, що в місті є проблема з безбар'єрністю (ВІДЕО). <https://18000.com.ua/strichka-novin/kritiku-prijmayemo-mer-cherkas-viznav-shho-v-misti-ye-problema-z-bezbaryernisty-video/>

113 «Велика проблема — це сходи та бордюри»: у Кропивницькому буде маршрут безбар'єрності. <https://suspiilne.media/kropyvnytskyi/1023151-taktilnu-plitku-pandusi-u-kropivnickomu-stvoruut-marsrut-bezbaryernosti/>

114 «Я ні разу не була в бомбосховищі, вони недоступні»: як в Сумах розв'язують питання безбар'єрності. <https://suspiilne.media/sumy/942421-a-ni-razu-ne-bula-v-bomboshovisi-voni-nedostupni-ak-v-sumah-rozvazuut-pitanna-bezbaryernosti/>

115 Доступні та з інклюзивними елементами: на центральному проспекті Дніпра завершили реконструкцію двох зупиночних комплексів. <https://adm.dp.gov.ua/news/dostupni-ta-z-inkluzyvnymy-elementamy-na-tsentralnomu-prospekti-dnipra-zavershyly-rekonstruktsiiu-dvokh-zupynochnykh-kompleksiv>

116 «Бар'єр, який приберуть». у Рівному промаркували маршрут доступності. <https://www.rv.gov.ua/news/barier-iakiy-pryberut-u-rivnomu-promarkuvaly-marshrut-dostupnosti/>

- « Якщо нікого немає поруч, ніхто не допоможе, такий, як я, може взагалі туди [до укриття] не потрапити»,
— **Сергій Кошельников, ветеран, Харків**¹¹⁷
- « Доступ до лікування має бути рівним для всіх. Тут я можу самостійно дістатися до будь-якого кабінету... Якби не підйомник, для мене б другого поверху просто не існувало»,
— **Дмитро Шептуха, ветеран, пацієнт амбулаторії в Дергачах, Харківщина**¹¹⁸
- « Я не шукаю особливих умов. Я просто хочу йти, не думаючи, де можу впасти. Це базова річ — свобода руху»,
— **Євгеній Радченко, ветеран, Львів**¹¹⁹

7.3. Люди з порушеннями зору

Для людей із порушеннями зору безбар'єрність — це насамперед зрозуміла навігація та безпечне орієнтування в просторі. Відсутність тактильної плитки, незвучені світлофори, складність орієнтації створюють серйозні перешкоди.

- « Доріжка там іде прямо і незрозуміло, чи дійшла я до зупинки, чи не дійшла, біля чого я перебуваю. Якби була направляюча, було б більш зрозуміліше. А так немає орієнтира».
- « Майже на кожному кроці ями і взагалі немає ніякого орієнтира. Буває, що можу і спіткнутись, впасти, вступити в калюжу. Потрібно, щоб також були озвучені світлофори для незрячих людей. Якби були тротуари відремонтовані, було б набагато легше і безпечніше орієнтуватися на місцевості»,
— **ділиться Оксана Панченко, незряча з дитинства, Кропивницький**¹²⁰

7.4. Люди з порушеннями слуху

Для цієї групи безбар'єрність означає доступ до життєво важливої інформації — особливо в умовах війни та надзвичайних ситуацій. Відсутність перекладу, зрозумілих сигналів і підготовлених служб може становити пряму загрозу безпеці.

- « Ми створили власну групу, де я писала «тривога». Нині майже всі встановили додатки з тривоною»,
— **Олена Семенютенко, Запорізька обласна організація УТОГ**
- « В медзакладах не завжди лікарі хочуть брати в руки смартфон і казати щось [для зв'язку з перекладачем жестової мови]. Кажуть: «Не знімайте мене, мені це не потрібно»,
— **Олена Семенютенко**¹²¹

117 Безбар'єрний Харків: чи стає місто доступнішим для людей з інвалідністю — досвід ветерана. <https://suspiilne.media/kharkiv/986317-bezbarernij-harkiv-ci-stae-misto-dostupnisim-dla-ludej-z-invalidnistu-dosvid-veterana/>

118 Розбудовуємо безбар'єрну інфраструктуру у закладах Харківської області — Олег Синегубов. <https://kharkivoda.gov.ua/news/132250>

119 Львів на шляху до безбар'єрності: перший безбар'єрний маршрут у Львові матиме довжину 14,6 км. <https://loda.gov.ua/news/138089>

120 «Велика проблема — це сходи та бордюри»: у Кропивницькому буде маршрут безбар'єрності. <https://suspiilne.media/kropyvnytskyi/1023151-taktilnu-plitku-pandusi-u-kropivnickomu-stvoruut-marsrut-bezbarernosti/>

121 «А тепер закрийте очі...»: як у Запоріжжі люди із порушеннями слуху та зору пристосовуються до життя в умовах війни. <https://suspiilne.media/zaporizhzhia/1101120-a-teper-zakrijte-oci-ak-u-zaporizzi-ludi-iz-porusennami-sluhu-ta-zoru-pristosovuutsa-do-zitta-v-umovah-vijni/>

7.5. Батьки з маленькими дітьми

Досвід батьків із дитячими візочками підтверджує: рішення, які роблять місто доступним для людей з інвалідністю, автоматично полегшують життя й іншим групам.

« Я коли йду з дитячим візочком, то обираю аптеки або магазини ті, де є пандус. Якщо немає, проходимо далі. Адже постійно брати малого на руки важко. Важливо, аби місто було доступне для всіх»,
— мешканка Дніпра¹²²

7.6. Учасники діалогових зустрічей

Для збору зворотного зв'язку та живих коментарів щодо реалізації різних напрямів політики безбар'єрності за результатами 2025 року від громадян «Центр експертних рішень та адвокації» у співпраці з державними органами організував серію з чотирьох діалогових зустрічей, відповідно до 4 ключових тематик Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору: фізична доступність; інклюзивна освіта та освіта протягом життя; безбар'єрне працевлаштування та підприємництво; доступність публічних послуг. Надалі наводиться огляд цих зустрічей та найбільш характерні коментарі учасників, що дає певне уявлення про проблематику та досягнення під час реалізації урядового Плану заходів з безбар'єрності у 2025 році з позиції активних громадян.

7.6.1. Громадське обговорення «Фізична безбар'єрність в громадах України: виклики і рішення»

Під час обговорення стану фізичної доступності в громадах, поряд із позитивними прикладами локальних змін, учасники зафіксували низку системних викликів, що стримують розвиток фізичної безбар'єрності.

Однією з найгостріших проблем учасники називають недостатню кваліфікацію фахівців та брак спеціалістів із безбар'єрності в громадах. Спеціалісти не завжди володіють знаннями щодо чинних державних будівельних норм, а сам напрямок безбар'єрності часто покладається на працівників як додаткове навантаження.

« Часто плутають ухил — відсотки з градусами, а потім у нас пандус 8 градусів, а не 8 відсотків, і ним неможливо скористатися. Найчастіше — використання неякісних матеріалів для тактильної плитки: зійшли сніги — і тактильна плитка зійшла разом із ними»,
— громадська діячка

Учасники також наголошують на необхідності залучення ерготерапевтів до проектування доступного середовища — фахівців, які розуміють функціональні обмеження людей із різними порушеннями здоров'я і здатні професійно консультувати з питань облаштування простору.

« Саме ерготерапевт — це фахівець, до кваліфікаційних характеристик якого входить облаштування середовища пацієнта для полегшення його заняттєвої активності. Дуже важко, будучи тільки архітектором, продумати всі нюанси — тут треба знати з точки зору фізіології. В нас немає посад ерготерапевтів у громаді»,
— викладачка, Івано-Франківський національний медичний університет

122 Аби напрацювати архітектурні рішення: у Дніпрі провели виїзну нараду на одній з ділянок безбар'єрного маршруту. <https://adm.dp.gov.ua/news/aby-napratsiuvaty-arkhitekturni-rishennia-u-dnipri-provely-vyiznu-naradu-na-odnii-z-dilia-nok-bezbariarno-marshrutu>

- «**»** Закладати фінансування або фандрейзити, аби при будівництві нових Алеї Слави або інших важливих будівель враховувалися рекомендації ерготерапевтів, фахівців, закордонний досвід,
— *громадська діячка, Чернівецька область*

Окремим системним викликом є надзвичайно повільні темпи дублювання підземних переходів наземними, що залишається одним із ключових бар'єрів для маломобільних груп населення у міському просторі.

- «**»** В Україні близько 450 підземних переходів, із них більша частина — у Києві — 250. Продубльовано наземними переходами лише 11. Таким темпом ми продублюємо всі підземні переходи через 70–80 років»,
— *голова правління громадської організації, Київ*

В умовах війни критичного значення набувають питання доступності укриттів та наслідки відключення електроенергії.

- «**»** Дуже великі виклики у зв'язку з відключенням електроенергії — це ліфти. Діти з інвалідністю, які проживають на верхніх поверхах, просто фізично не можуть спуститися і отримати елементарні медичні, соціальні, освітні послуги»,
— *представниця Центру комплексної реабілітації дітей та молоді з інвалідністю, Київ*

- «**»** Потрібна окрема програма фінансування доступності до укриттів, стимуляція приватного бізнесу — зменшувати податки, більше повноважень міським радам безбар'єрності»,
— *пропонує представниця Центру комплексної реабілітації дітей та молоді з інвалідністю, Київ*

Учасники з батьківської спільноти підняли питання відсутності у громадських місцях вбиралень із кушетками для дітей старшого віку з важкими формами інвалідності.

- «**»** Супер, що роблять вбиральні з поручнями. Але люди з церебральним паралічем не всі володіють руками. Здебільшого такі дітки знаходяться в підгузках. Питання — як десь у громадському секторі їх перевдягати? Достатньо кушетки, але це потребує простору»,
— *мати дитини з інвалідністю*

Представниці невеликих громад зазначають, що акцент у розбудові доступності переважно робиться на великі міста, тоді як сільські та селищні громади залишаються поза увагою. Водночас недовіра до влади та стереотипи в суспільстві гальмують залучення людей з інвалідністю до спільного вирішення проблем.

- «**»** На велике місто акцент робиться — на адміністративні будівлі, мерію, заклади охорони здоров'я. А наші старостинські округи є бар'єрними. Зважаючи на збільшення кількості ветеранів, ця проблематика доступності підсвічується ще гостріше»,
— *представниця органів місцевого самоврядування Пустомитівської територіальної громади, Львівщина*

- «**»** Недовіра до органів влади у суспільстві, упередження та стереотипи — це теж проблема»,
— *представниця Стрийської міської ради*

7.6.2. Громадське обговорення «Інклюзивна освіта та навчання протягом життя: виклики і рішення»

Обговорення освітньої безбар'єрності виявило спектр проблем, що значно ширший за питання фізичної доступності у навчальних закладах. Учасники говорили про кадровий голод, розрив між нормативними документами та реальністю в класах, закритість професійної освіти для молоді з інвалідністю та особливі ризики, які створює для дітей з особливими освітніми потребами воєнний час.

Наскрізною темою обговорення стала невідповідність між амбітними цілями інклюзивної освіти та спроможністю фахівців на місцях їх реалізувати. Корекційно-розвиткові послуги досі переважно надаються за договорами цивільно-правового характеру — без відпусток, лікарняних чи гарантій зайнятості. Водночас у системі бракує цілих професійних напрямів: зокрема, поведінкових аналітиків, потреба в яких зростає разом із кількістю дітей з ментальними порушеннями.

- «**Кваліфікація людей, які працюють з дітьми з різними типами порушень, є ключовою. Дуже важливо залучати поведінкових аналітиків — в Україні їх взагалі на державному рівні ніхто не готує»,**
— **громадський діяч, ГО «Родина Кольпінга», Вінниця**
- «**Працюю асистентом вчителя в інклюзивному класі. Маємо в класі 3 дитини з інвалідністю, з цього місяця додається ще одна. Всі з третім рівнем підтримки. Насправді ці рівні не відповідають дійсності. Важко! В наказі говориться, що під час війни можна дітей мати в класі до п'яти. Але ще є звичайні діти, які потребують допомоги. І мені приходиться розриватися»,**
— **васистентка вчителя інклюзивного класу**

Окремий зріз — доступ до професійної освіти. Попри законодавчу заборону відмовляти у прийомі, заклади профтехосвіти на практиці не готові приймати молодь з особливими освітніми потребами, а батьки змушені самотужки шукати ті поодинокі установи, де інклюзія не лише декларація.

- «**Я не змогла взяти перелік закладів профтехосвіти, які мали інклюзивні напрямки. Дала запит у телеграм-канал МОН — отримала відповідь, що такого переліку не існує. Чотири заклади нам відмовили, щойно я казала про інклюзію»,**
— **інклюзивна медіаторка, мати двох дітей з особливими освітніми потребами, Київ**
- «**Така сама ситуація в Бориспільській громаді Київської області. Батькам відмовляють в єдиному в місті коледжі прийняти дітей на навчання. Батьки за підтримки органів місцевого самоврядування склали лист з багатьма підписами, направили на МОН. Наразі отримали відповідь про впровадження на наступний навчальний рік інклюзивного навчання. Тримаємо ситуацію на контролі»,**
— **представниця спільноти батьків дітей з інвалідністю та особливими освітніми потребами, Бориспільська громада**

Архітектурні бар'єри, своєю чергою, обривають освітні траєкторії. За словами учасників зустрічі, один поріг чи відсутність пандуса можуть коштувати людині аспірантури або вченого ступеня.

- «**Завдяки тому, що в інституті був пандус, я змогла закінчити навчання. Але в іншому закладі, куди мене направили на аспірантуру, при вході був 20-сантиметровий поріг. Через недоступність закладу я відмовилася від аспірантури»,**
— **жінка, яка пересувається на кріслі колісному, Полтава**

У вищій освіті розвивається мережа центрів підтримки студентів, однак практики на місцях вказують на розрив між ініціативами міністерства та реальною інформованістю тих, хто ці послуги має надавати.

- « У нашому університеті є відділ інклюзії, ми супроводжуємо студентів, розробляємо методичні рекомендації для викладачів. Але в мене немає розуміння, як цей відділ пов'язаний із програмою центрів підтримки студентів, яку розвиває МОН. Бракує комунікації та методичної підтримки»,
— *представниця відділу інклюзії, Харківський національний університет радіоелектроніки*

Війна додає до цих труднощів окремих вимір. Перехід на дистанційне навчання, який для більшості учнів є тимчасовою незручністю, для дітей з особливими освітніми потребами означає повну втрату доступу до корекційних послуг і перекладання всього тягара супроводу на батьків.

- « Коли вводиться дистанційна форма навчання, ми маємо на стопі повністю всі додаткові послуги — психолога, логопеда. Я задіяна весь день, щоб забезпечити присутність дитини на навчанні. Для дітей з особливими освітніми потребами треба мати якусь альтернативу при переході на дистанційне навчання»,
— *мати дитини з особливими освітніми потребами, Київ*

Попри всі виклики, учасники ділилися й історіями, що дають підстави для оптимізму, передусім там, де наполегливість батьків зустрічає відкритість педагогів.

- « Моя дитина, яка вважалась «небажаною», «дурненькою» — вже другий рік перетворилася на успішного учня, має грамоту. Дуже рада, що не лише я це бачу, а й педагоги. Дуже важливо мати заохочення таких педагогів, цього системного визнання наразі немає»,
— *мати дитини з особливими освітніми потребами, Київ*
- « Інклюзія корисна тоді, коли вона для всіх. І коли це буде доступно, і всім буде добре в цій інклюзії — тоді це дійсно практична інклюзія, яка буде допомагати всім дітям»,
— *громадський діяч, ГО «Родина Кольпінга», Вінниця*

7.6.3. Громадське обговорення «Безбар'єрне працевлаштування та зайнятість: виклики і рішення»

Під час зустрічі учасники порушили питання стереотипів, нормативних бар'єрів, нерівності між різними групами людей з інвалідністю, а також відверто назвали ті точки, де державна підтримка є неефективною.

Центральною проблемою, яку озвучили одразу кілька учасників, стало ставлення роботодавців до людей з інвалідністю та стійкі стереотипи, які виникають ще на етапі відбору. При цьому бізнесу, на думку учасників, фінансово вигідніше сплачувати штрафи за невиконання квоти, ніж реально працевлаштувати людину.

- « Безбар'єрність — це не про будівництво пандусів і розширення дверних прорізів. Це розширення свідомості. Треба більше популяризації й висвітлення працевлаштованих осіб з інвалідністю — показувати, як це відбувається, ділитися досвідом. Тільки тоді ми зрушимо»,
— *громадський діяч, ветеран*
- « Бізнесу дешевше сплачувати штрафи за те, що вони не дотримуються квоти працевлаштованих осіб з інвалідністю, ніж брати таку особу на роботу. Треба створити умови, щоб у них не було просто вибору»,
— *громадський діяч, ветеран*

- « Ще є бар'єром наявність ноутбуків чи комп'ютерів, які не можна налаштувати під себе (масштаб, читання з екрану, кольори). Більше того, часто бачу вимогу наявності водійських прав, що для людини з інвалідністю по зору вже бар'єр»,
— **амбасадорка безбар'єрності, Ужгород**

Учасники зафіксували тривожну тенденцію: зростання уваги до працевлаштування ветеранів, хоч і позитивне саме по собі, починає витісняти з поля зору людей з інвалідністю від народження чи набутою поза бойовими діями. Роботодавці охочіше обирають ветерана — соціалізованого, з досвідом роботи — аніж молоду людину з ментальною інвалідністю, якій потрібен супровід.

- « Роботодавці кажуть: дайте нам ветерана! Бо вони хочуть показати, що такі класні. А у нас є дівчинка з ДЦП, якій дуже потрібна робота — це їм не дуже цікаво. Обов'язково має бути додаткова підтримка молоді, яка не має досвіду, їм треба працювати, вони потребують і самореалізації, і, звісно, грошей»,
— **менеджерка супроводу в працевлаштуванні, Центр реабілітації «Гармонія» ім. Раїси Панасюк, Вінниця**

Для людей з ментальною інвалідністю ключовим запитом залишається супровід на робочому місці — послуга, що вже передбачена законом, але досі не має затвердженого стандарту й механізму фінансування.

- « Моя дитина має бакалаврат і хорошу спеціальність. Але на співбесіді він губиться, не може висловлюватися логічно й доступно. Йому потрібен асистент — 2–3 місяці, поки не адаптується до колективу. Було б дуже непогано, якби був куратор із самого підприємства, і щоб це оплачувалось. Дуже багато дітей були б працевлаштовані, вони знають, що робити і як робити»,
— **мати дорослої особи з інвалідністю першої групи, ГО «Родина Кольпінга», Вінниця**

Документальні бар'єри перетворюють формальну працездатність людини на перешкоду. Довідки МСЕК із зазначеним високим відсотком непрацездатності лякають роботодавців, навіть коли реальні функціональні можливості людини значно ширші за те, що написано в паперах.

- « У зв'язку з втратою кінцівки мені встановили 80% непрацездатності, і для мене це дуже великий бар'єр при пошуку роботи. Візуально, фізично, поспілкувавшись зі мною, я набагато здатніший, ніж каже документ. Але роботодавець бачить ці довідки і у нього виникають питання»,
— **громадський діяч, ветеран**

У сільських і малих громадах проблема працевлаштування стоїть найгостріше: там бракує і вакансій, і інфраструктури, і доступу до інформації про наявні програми підтримки.

- « Наша громада — дуже важко знайти роботу людині з інвалідністю в сільській місцевості. У Центрі зайнятості немає вакансій для цих людей. Але завдяки проєктній підтримці чотири жінки отримали кошти на відкриття власної справи»,
— **голова ГО, Миколаївська область**

- « В сільській місцевості немає великих виробництв. Єдиний варіант — самозайнятість і сільське господарство. Але потрібно створювати відповідні умови, щоб, наприклад, можна було просуватися в теплиці на кріслі колісному. Також бачу, що в основному пропонують технічні спеціальності, а гуманітарні, які людині з інвалідністю було б легше робити, не пропонують»,
— **громадський діяч, ветеран**

Водночас учасники відзначили й позитивні зрушення. Пілотний проект Державної служби зайнятості з визначення функціональних потреб на основі Міжнародної класифікації функціонування вже охопив понад 2000 осіб у трьох областях. Розвивається роль ерготерапевтів у професійній реабілітації, а окремі роботодавці демонструють готовність до адаптації робочих місць.

« Ми, ерготерапевти, оцінюємо функціональні можливості особи, всю робочу активність і середовище. Тільки після такого ґрунтовного аналізу робляться рекомендації. Зараз ми вже знайшли кошти, щоб підготувати перших українських фахівців, які допомагатимуть ветеранам повертатися на роботу»,

— *ерготерапевтка, Українське товариство ерготерапевтів*

« Дівчина з інвалідністю мріяла працювати в міжнародній ІТ-компанії. У неї не вистачало досвіду, але компанія взяла її на пів ставки помічницею архіваріуса й надала доступ до внутрішніх курсів. До того, як звернулась до нас, вона не могла навіть потрапити на співбесіду»,

— *представниця центру реабілітації осіб з інвалідністю, м. Вінниця*

7.6.4. Громадське обговорення «Безбар'єрні публічні послуги: виклики і рішення»

Четверте обговорення було присвячене доступу до державних та муніципальних послуг — від запису до лікаря до правничої допомоги. Тема цифрових послуг виявилась одною з найболючіших. Електронні сервіси в Україні, покликані знімати бар'єри, самі перетворюються на перешкоду — багато з них наразі несумісні з програмами читання з екрана, не дозволяють керування однією рукою, містять елементи, що хаотично рухаються або зникають.

« Цифрові послуги і сервіси досі є недоступними відповідно до настанов з доступності — несумісність із програмами читання з екрана, багато елементів, які з'являються, зникають або дуже швидко рухаються, і користувач не може на це впливати. Люди з інвалідністю часто виключені з процесу отримання послуги в цифровому форматі»,

— *засначила учасниця обговорення з Ужгорода*

Та навіть там, де послуга доступна, спосіб її отримання може виглядати як лабіринт. Щоб записатися до вузького спеціаліста, потрібен стаціонарний телефон, якого в багатьох сім'ях давно немає. Дзвінок з мобільного на міський номер коштує непропорційно дорого, а в окремих районах відсутнє й мобільне покриття.

« В міській поліклініці, щоб отримати талончик, потрібно або телефонувати на стаціонарний телефон, або йти ніжками безпосередньо в реєстратуру. Далеко не всі мають стаціонарний телефон, а телефонувати з мобільного на стаціонарний — можна дуже багато витратити коштів на один дзвінок»,

— *учасниця обговорення, Ужгород*

Окрему хвилю емоцій спричинило питання ставлення медичних працівників. Формально лікар має розробляти індивідуальну програму реабілітації, на практиці він може не знати, як це зробити, а паралельно, транслювати зневагу до пацієнта.

« Я пішла до офтальмолога отримати індивідуальну програму реабілітації. По-перше, вона абсолютно не розуміє, яким чином ІПР робити, бо ніколи цього не робила. По-друге, я почула стільки: «Інвалід? Чому ходиш без супроводу? А як ти сама щось можеш робити?» — це мій профільний лікар мені каже. Уявімо собі, що коїться в педіатрії та перинатальних центрах, коли видно одразу з народження, що в дитини потенційно може бути інвалідність»,

— *учасниця обговорення, Ужгород*

Системною проблемою, яку зафіксував один з учасників, є замкнене коло потреб і пропозиції:

Люди не звертаються, тому що не знають, що така послуга можлива. А послуга не надається, тому що люди не звертаються. Ми потрапляємо в замкнене коло, яке зменшує реальну потребу. З 18 базових соціальних послуг у громадах надається п'ять-шість, і то з натяжкою.

Позитивних зрушень, попри все, учасники описали чимало. На Закарпатті вперше запрацювало соціальне таксі — спецавтомобіль з підйомником, який громадська організація закупила самотужки після років повної відсутності цієї послуги в обласному центрі. У Запоріжжі вдалося домогтися розширення послуги соціального таксі з виключно ветеранів на всіх цивільних мешканців з інвалідністю — хоча попит уже перевищує можливості: на один автомобіль доводиться чекати до двох тижнів. У Херсоні на базі обласної бібліотеки відновив роботу інклюзивний театр для родин, що виховують дітей з інвалідністю, — проект, призупинений чотири роки тому через війну.

Учасники зійшлися на тому, що без глибших змін у освіті, культурі, самому способі, яким формується потреби в послугах, точкові досягнення залишатимуться ізольованими. Учасник обговорення запропонував ввести у шкільну програму курс соціальної взаємодії:

Не обов'язково лише про людей з інвалідністю, щоб знову не робити сегрегацію, але на це все одно варто звертати увагу. Це має виховуватися зі шкільних років, якщо ми думаємо на перспективу 10–20–30 років уперед.

